

1848—49.

TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklye múzeum őre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

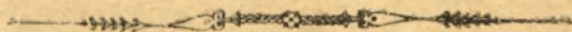
RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Bécsből:** Veress Endre, **Beszterczéről:** Csernátóni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., **Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós. Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton, **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szóvát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképező munkatársak:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

1895.

IV. ÉVI FOLYAM.

Huszonhat képpel.

KOLOZSVÁR

„KÖZMÜVELŐDÉS” IROD. ÉS MŰNYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

1895.

106331

BCU Cluj / Central University Library Cluj

N a g y o b b c z i k k e k.

Tárczák stb.

(Különböző tárgyakról).

	Lap		Lap	L = P
A székely honvédek ellátása	29	Kiss Ernő holttestének megmentése	141.	161
A kedélyes öreg ur	40	Kolozsvári honvéd-egylet közgyűlése	197	
Apróságok a szabadságharczból	18, 35, 141	Kossuth Lajos emlékezete	50	
A kolozsvári orsz. tört. ereklye muzeum alapszabályai	193	Kossuth emlékezete	140	
A gyásznapi	166	Magyar szent korona feltalálása	146, 153,	173
Az oláh tribuna a bethleni kastélyban	113	Március 15-ike	30,	59
Borsos József. A mariseli ütközet	102	Mi lesz a szabadságharcz szoborból	187	
A három trencsényi Pongrácz	38	Mit kérnek az öreg honvédek	148	
Arad bombázatásának kezdete	79	Nagy Samu, honvédszázados életéből adatok, és a 87. zászlóalj története	2	
A tömösi csata emlékkövével 1894. okt. 6-án tartott ima	7	Négyszázezer forint a honvédeknek	28	
Az Andrássy ágyuk a 48-iki csatában	8	Rákosi István. Nagysebesi ütközet	12	
Bem tábornok parancs könyve	195	Öreg honvédek orsz. gyűlése	154	
Budapesti orsz. honvéd menedékház története	127	Az orsz. segélyző bizottság évi jelentése	28	
Bálint Áron elbeszélése Várad József ről	20	Orsz. Tört. Ereklye-Muzeum Egylet	50	
Megemlékezés Bittera Béla főhadnagyról	17	Az Orsz. Történelmi Ereklye-Muzeum Egyesület alapszabályai	193,	56
Bem s a göcsiek	36	Olcso dicsőség Keresztesnél	18	
Szabó Pál. Bem lovas-testőrsége	93	Pantheon az önvédelmi harc férfainak	193	
Bittera Béla	19	Szentanuk aradi okt. 6. kivégzésénél	165	
Branyiszkói ütközet Bulla Gy.	6	Sándor László, Tamás András ítéletei	184,	195
Nagy Sándor. Bem hadsergének létszáma	69	Darkó Lajos. „Sánta huszár életrajzához még egy adat”	72	
Dunka Miklós életéhez adatok	41	Szabadságharcz ereklyei fővárosi gyűjteményének eladása	145	
Zámbelly Lajos. Egy ágyugolyó a 48 nov. 4-iki csatából	130	Bodola Lajos. Székely ágyuk története	136	
Szöllösi István. Egyed József főhadnagy hősi balála	122	Szimbolikus kép Magyarországról és Olaszországról	71	
Erdélyi hadsereg létszám kimutatása Hegyesi Mártontól és Thoroczkay Sándortól	1, 9	Koós Ferencz. Suba József őrmester rehabilitálása	66	
Gál Sándor a Velits Károly cikkében	201	Ferenczy Ferencz. Trányis, Börvényvölgy, Hódas, Csucs a 1848. decz. 17, 18. 19.	5.	12
Lehotzky József. Honvéd vadászvezredek történelméhez	34	Tamás András, Sándor László ítéletei	285,	195
Honvédsegélyezési mizériák	167	Tömösvölgyi honvéd-szobor mellett	112	
Kuszkó István. Honvéd segélyezés	61, 143	Thoroczkay Sándor honv. főhadnagy életrajza	13	
Honvédsegélyezés és honvédmenedékház	178	Tápió-bicskei hős s a tápió-bicskei csata	19,	41
Honvédek gyászlapja	206	Három trencsényi Pongrácz	38	
Hokky István a szabadságharcz egyik kath. hős papja emlékköve	7	Vadász ezredek történetéhez adalék. Lehotzky József	34	
Honvédek menedék háza 110, ellátása	29, 101,	Tápió-bicskei csata Báthory Schultz Bodog tábornok megmentése	42,	71
Kuszkó István. Jelentés a Történelmi Lapok eddigi pályafutásáról	25	Udvarnoki Géza agyonlövete	120	
Inséges honvédek és a hatóságok	155	Utolsó honvéd. 1848. okt. 5-én Budáról kivonuló	18	
Honvédek végnapjai	202	Szász Gerő. Voltam-e én hadnagy vagy nem?	133, 134,	135
Lászlófalvi Velits Károly Jegyzetek az 1849-iki eseményekről	43, 72, 58, 82, 86, 105, 113, 123, 138, 149, 161, 170	Vértanunk	160	
Kuszkó István. Kolozsvári orsz. ereklye muzeum-egylet működéséről	51	Koós Ferencz. Várad József története	37,	43
Kolozsvári orsz. történelmi ereklye muz. alapszabályai	56, 193	Gróf Batthyány Lajos	161	
Kanitz Ágost. Kanitz S. dr. naplójából	125, 169, 179, 187, 197	Tamás András honv. alezredes	160	
		Székely vértanuk sirja	160	
		Szinnyei József. Székely József önéletrajza	156	
		Várady József kivégzéséhez adalék	20	

O k m á n y t á r.

	Lap		Lap
Varga Sigmund. Szimbolikus kép Magyarország és Olaszországról	2	Trányis, Börvényvölgy, Hódos, Csucs a 1848. decz. 17, 18, 19-én	5, 6
A 87-ik zászlóalj története	2	Bulla György, branyiszkói ütközet	6
Kossuth Lajos levelezése. XXII. levél, 1837-ből. Törvényhatósági tudósítások	2	Erdélyi hadsereg létszámáról 9—12, 77, 80—81, 87—88, 95 97, 115, 128, 129, 140, 158, 159, 168, 181	186
		Ihász Dániel, napiparancsa	186

K ü l ö n f é l e k ö z l e m é n y e k.

	Lap		Lap
Az aradi vértanuk hóhéra bizonyítványa	8	A régi honvédek nyugdíja	116 7
A kolozsvári honvédegylet, szegények ujéve	8	A 81-ik honvédzászlóaljról	24

	Lap		Lap
A funerátor sir köve	92	Kik irtak a „Történelmi Lapokba?“	59
A kápolnai hősök emléke	92	Kossuth kalapos országczimer	48
Axente nyilatkozik	100	Kossuth gyász	60
A 48-as honvédek figyelmébe	192	Kossuth szobor Kecskeméten	23
A vén csákó	192	„ Szatmáron	91
Aradi utczai harcz emlékezete	68	Kossuth-arczkép ajándék	84
Az erdélyi hadsereg létszámához. (Szabó Sámuelről	16 24	Kossuth sirja	192
115, 122, 128, 130, 158, 1		Kossuthkép a pécsi városházán	48
Bogdán Antal a Vasvári katonája	32	Kossuth Lajos hintója	78
Both Ferencz hóhér okmányai	23	Kossuth amerikai szereplésének adatai	100
Budapesti honv-egyesület ülése	75	Kossuth könyvtár a milleniumra	99
Batthány Lajos gróf törje	184	Kossuthszobor Amerikában	98
Bem apó öcscse itthon	100	Kolozsvári orsz. tört. ereklye muzeum gyűjtése	63
Bem tábornok három testőre	76	Kossuth Lajos emléke Duna-Pataj községben	7
Budavár bevételeinek évfordulója	86	Kossuth Lajos fali könyv állványa	7
Bem szobor alapból, Bem nővéreinek	144	Kossuth ünnepély Temesváron	23
Custozzai csata rokkantjai	76	Kolozsvári szegény Honvédeknek adakozás	24
Czecz tábornok jegyese	15	Kolozsvári történelmi muzeum növekvése	99
Czecz tábornokról	24	Korraja a székely szabadság harczból	192
Damjanich és hóhéra	23	Komáromi honvéd egyesület közgyűlésén	143
Damjanichné koszoruja	192	Köszönet a kolozsvári polg. dalegyletnek	68
Debreczeni hősök sirja	191	Magyar nők Kossuth sirjánál	116
Debreczeni csata emléke	144	Mara Gábor emléke	107, 116
Dunka Miklós legionista	32	Mátyás király születési háza	154
Emlékkő Világosnál	7	Március 15.	30
Elrejtett véres kard	92	Mikor végződött a szabadságharcz	181
Emlék-levél Hegyesi Mártonnak	92	Miért végezték ki Tamás Andrást és Sándor Lászlót	170
Észrevétel Bems Feldzug in Siebenbürgen	94, 102	„Még káplár se lesz“	99
Emlékkő Hokky Istvának	15	Nagy sallói győzelem napja	76
Thoroczky Sándortól, Erdélyi hadsereg létszám kimutatása		Nagy-Enyed pusztulásának évfordulója	16
1, 9, 16, 77, 115, 122, 128, 130, 158,		Öreg honvédek újévi tisztelgése	15
Hegyesi Mártontól, Erdélyi hadsereg létszámának kérdéséhez		Öreg honvédek segélyezése	75
16, 77, 115, 122, 128, 130, 158, 168, 181		Orsz. honv. segélyző egylet gyűlése	76
Dr. Éder József honvédhadnagy életrajza	84	Országos honv. gyűlés	144, 154
Egy honvéd arany lakodalma	143	Petőfi hamvai	32
Görgei Arthur beteg	48	Petőfi emlék a murányi várban	143
Görgei Arturról	100	Péterváry és temesvári várak átadója	191
Markó Miklóstól, Görgei tábornok megsebesülése	200	Polgári házasság és a 48-as honvéd	184
Hazafias ünnep Szocsolon	99	Reitter Gyula honvéd nem lehetett!	68
48-as honvédek a kiállításon	192	Régi honvédek összeírása	76
48-as honvédek figyelmébe	100	Szabadsághősök karrierja	152
Honvéd ünnep Ácson	143	Szabadságharcz szobor	200
Honvéd emlék leleplezése Szeghegyen	144	Szabadságharcz hiénája	164
Honvédek gyűlése	116	Sándor László Mátyás huszár főhadnagyból főispán	144
Honvéd gyűlés Tordán	152	Szász Gerő jubileuma	22
Honvédek igazolási ideje	100	Szeghegyi emlék oszlop	143
Honvédek ellátása a miniszterelnökségben	108	Szegény honvédek tájékoztatása	108
Honvéd egyletek az igazolás ügyben	108	Székely vértanuk hamvai	108
Honvédmenedékház Kolozsvárt	99, 109	Székely gulyás	164
Honvédmenedék házában hányan haltak meg?	21	Szívarok a szabadságharcz idejéből	100
Honvéd alapítvány	91	Gyergyói Sipos Narcizus nemzetőr őrnagy	191
Honvédek és a millenium	107	Tábornokká előléptetett 48-as honvéd	65
Honvédek előkészülete és a millenium	107, 152	Társas estély 1848. . 7. 24, 48, 60, 91, 108, 164, 184,	202
Honvédegylet Kolozsvári gyűlése	24, 67, 151	Tizenhárom aradi vértanu kivégeztetésének negyvenhatodik évfordulója	164
Honvéd képek felvétele	99	Tholnay Gábor őrnagy	114
Honvédmenedékház Kolozsvárt	75	Toroczky Sándortól Tolnay Gábor őrnagyról	108
Honvédegyletek központi biz. gyűlése	199	Tordai 1848—49-es honv. egylet	18
Imádságok a Bach korszakból	152	Tört. muzeum új tagjai	98
Klapka szobor Komáromban	116	Történelmi Lapok munkatársainak gárdája	99
Klapka emléktábla, Kecskeméten	192	Turini Kossuth emléktábla	140
Klapka koszoruja	84	Vasvári Pálról	16
Klapka tábornok Hentziről	84	Vasvári eleste helye	100
Klapka unokaöcscse	48	Vasvári Pál emlékére adomány	32
Kápolna a magyar szent korona helyén	176	Vasvári kör írói	68
Kápolnai csata évfordulója	84	Vasvármegye honvédei	60
Krivácsi ezredes felvilágosításai	170	Vasvármegye Kossuth képe	104
Kinizsy István életrajzához Uttzás Lajostól	24		

Vizaknai 1849 febr. 4-iki csata évfordulata ünneplése	Lap 38	Válasz Szász Gerő ősperes urnak	La 140
Világosi fegyverletételi kardok sorsa	202	Vértanuk emléke	186
Winnier Antal honvéd százados özvegye	66		

Honvédek albuma.

Thoroczky Sándor 9. — Bittera Béla 17. — Székely Lajos honv. tüzmaster 33. — Nuridsán József honv. főhadnagy 33. — Várady Lajos honv. hadnagy 33. — Dr. Éder József 77. — Lenkey(Lehrer) István 85. — Ottrobán Nándor 85. — Zathureczky Tamás 85. — Orbay Dénes 101.	Lap	— Jeddy Sándor 101. — Csatáry Cs. Lajos 101. — Szigethy Miklós 109. — Sz. Csehy Sándor 111. — Vajasy Lajos 117. — Szekfü György 117. — Szász Dániel 117. — Bárány Lukács 177. — Huszthy József 177. Szádeczky Sámuel 177. — Popini Nándor 177. — Ihász Dániel 177.	Lap
--	-----	--	-----

Honvédegyletek köréből.

Honvédsegélyezés és ellátás ügyében nagyobb czikkek:

Székely honvédek ellátása	Lap 29
Honvédsegélyezési mizeriák	167
Honvédsegélyezés	61, 76, 104, 117, 143, 178
Inséges honvédek és a hatóságok	155
Mit kérnek az öreg honvédek	148
Négyszázezer forint a honvédeknek	28
Orsz. segélyző bizottság évi jelentése	28
Miniszterelnök rendelete a honvédek ellátásának szabályairól	118
Honvédek a miniszterelnöknél	202—204
Öreg honvédek orsz. gyűlése	144, 154
Orsz. közp. bizottság gyűlése	116, 199
Orsz. segélyző egylet gyűlése	76

Kolozsvári honvédegyletből:

Gyűjtés a kolozsvári szegény honvédeknek új év alkalmából	Lap 8
Adakozás	24
Gyűlések	24, 67, 151, 202, 204
Adakozás 5—6. szám borítékán.	

Tordai honvédegyletből:

Gyűlés	Lap 152
--------	---------

Honvédek ellátása:

Honvédek nyugdíja	Lap 7, 117
Honvédsegélyző egyesületről tájékoztató	192
Honvédek igazolási ügye és ideje	100, 108
Honvédek ellátása a miniszterelnökségben	108
Szegény honvédek tájékoztatása	108
Miniszterelnöki rendelet	118
Honvédmenedékház	75, 99, 109, 178

T á r s a s e s t é l y e k.

— Az estélyeken felmerült főbb tárgyak rövid megemlékezésével. —

1894. decz. 15. XXIX. estély. (Kalmár Antal kiténtetése. Teleki S. emlékei. Honv. egylet leltára)	Lap 7
1895. jan. 15. XXX. " (Korona elásása. Szabadságharcz dalai)	24
" febr. 15. XXXI. " (Sárdy Samu toroczkoí pap „Unió verse)	48
" márcz. 15. XXXII. " (Nedoroszték János kiténtetése)	60
" máj. 15. XXXIII. " (Harmadik évforduló. Hegyesi Márton ünneplése.)	91
" jun. 15. XXXIV. " (Tamás András, Sándor László székely vértanuk sírhelye)	108
" aug. 15. XXXV. " (Kossuth emlékezete 140—141)	140, 141
" szept. 15. XXXVI. " (Orsz. honvédünnep Kolozsvárt, a Mátyás király sz. házban, a muzeum megnyitása napján)	164
" okt. 15. XXXVII. " (Bem tábornok parancskönyve. Jelvények Kossuth éremmel)	184
" nov. 15. XXXVIII. " (Emlék Tamás Andrásnak és Sándor Lászlónak)	202
" decz. 15. XXXIX. " (Kolozsvárt levő Gábor Áron ágyu ügyében)	202

Történelmi orsz. ereklye-muzeumból.

A muzeum évi jelentése	Lap 51	A muzeum ig. tagja	Lap 98
A muzeum alapszabályai	56. 193	A muzeum növekvése	99
Jelentés a Történelmi Lapokról s kapcsolatosan a muzeum működéséről	25.	Mátyás király születési háza	154
Szabadságharcz ereklyéi fővárosi gyűjtemény eladása s a kolozsvári muzeumról	145	<i>Borítékon.</i>	
A muzeum gyűjtése	63	Minden számban a muzeum fejlődésére vonatkozó hirdetés, nyugtázás	

M á r c z. 15.

Felhívás a márcz. 15 eszméket megörökítő szabadság-szobor alap gyűjtésére	Lap 30	Hol rendeztek márcz. 15. ünnepélyet?	Lap 60
---	--------	--	--------

V a s v á r i k ö r.

Mariseli ütközet	Lap 102	Vasvári eleste helye	Lap 100
Marcz 15. (Vasvári Pálról Lővei Klára.)	39	Vasvári Pálról	16
Vasvári emlékre adomány	32	Vasvári kör irói	68

L e v e l e z é s.

<i>Csiha Gábor.</i> 53-ik Bocskay zászlóal 2-ik százada	Lap 88	<i>Szemerjai Károly</i>	Lap 111
11 honvéd zászlóalj zászlója	111	<i>Szász Gerő</i> hadnagy	111
<i>Antos Ferencz</i>	111	Levelezés	42
A dévai vár légberöpillése	111		

Halálozások.

Ábrahám József 182. oldal. — Ajtícs Horváth József 189. — Antalóczy Sándor 47. — Amigó József 74. — Báchy Sándor Bácsfalusi 142. — Bács János 31. — Bácsi Balázs Márton 59. — Balogh Kálmán 47. — Balogh Endre 115. — Balogh Károly, nagyvárad 189. — Balogh Pál Virág 31. — Bárány Lukács id. 74. — Bánó Imre 74. — Baráth Miklós 47. — Béles Pál 204. — Blahó József 204. — Berekzky Máté 204. — Beck János 204. — Baróthi Beke Gyula 21. — Baróthi Inczé József 200. — Bartók Antal 89. — Barcza Boldizsár 67. — Bejcsi György 198. — Beliczay László 107. — Bérczy István 107. — Benke Imre. 198. — Berey Ferencz 74. — Bernáth Albert 97. — Bicssey Flóris 47. — Bogdi Pap Mór 47. — Bohácsék Rezső 6. — Buday Mihály 31. — Buzás István 141. — Császár József 31. — Csegezi Ferencz Bágyoni 97. — Csiby Alajos, Gyergyó-Ditrói 47. — Csiktopolczai Lázár Imre 199. — Csiky László, Nagyajtai, id. 97. — Csoknyai János, 67. — Dániel Pál 89. — Derzsi Miklós, Fiáthfalvi 147. — Debreczeni Dániel 115. — Dobay Sándor id. 47. — Dombay Albert 142. — Dombay Tádé dr. 97. — Dömjén Zoltán 83. — Dobos Sándor 83. — Egervári P. Ödön 47. — Egei István 89. — Endes Lajos id. 151. — Farczádi Nagy Mihály 163. — Faragó József 67. — Farkas János 67. — Ferenczy Gedeon 47. — Fényhalmi Antal. 74. — Fejér Sándor. 152. — Ferenczy György. 89. — Ferencz József 204. — Fodor Gábor (bödöni és szőkefalvi) 204. — Fendrich Miksa 21. — Freund Mór 182. — Filmek Endre 74. — Fischer Sándor Hegyeshalmi 74. — Forster György 74. — Fodor Mihály 31. — Földváry Elek 59. — Földváry Mihály 21. — Gajdossik János 31. — Galyasy Imre 189. — Gellér Rezső 97, 115. — Glanzer Miksa 189. — Gerberi Antal 162. — Gosztony Nep. János 199. — Gyöngyösy József 74. — Gyórfi Pető 21. — Gouth Gábor 142. — Grant Ignác 142. — Gyulai Korpos Ferencz 199. — Gönczy István 199. — Hajnal Lajos 67. — Hánnig Antal 74. — Haller Sándor gróf. 124. — Haller János 199. — Horváth Mihály 67. — Horner Henrik 204. — Hetyésy Pál 89. — Hirschfeld György id. 182. — Hlavathi János 142. — Horváth József 31. — Huszár János 142. — Huszár Lajos 163. — Huszár Károly Dr. 182. — Imreh Sándor 204. — Irinyi József 205. — Jeddi Sándor 101. — Jutassy Sándor Sámuel. 142. — Jung Sámuel 6. — Kállai András 163. — Kánási József 75. — Kaufmann Ede. 189. — Kalmár Antal 205. — Kovács M. János 205. — Khór Gyula 205. — Kállay Sándor. 189. — Kamenszky László 98. — Kaminek Hugó 183. — Kádár István 183. — Kalusovszky Korvin Henrik. 22, 89. — Kelemen József 14. — Keményfy József 199. — Kесе Elek. 75. — Kibédi-Biasini Domokos 2 sz borít. — Kiss János 152. — Kis Antal 189. — Kiss Mihály 98. — Kiss Dániel id. 90. — Kiss Ferencz 83. — Kiss (Duchenka) Ferencz 31. — Kisborosnyói Damó János 31. — Kossuth Pál 47. — Korocz András id. 74. — Kovácsi Károly 189. — Koncz Györgyné özv. 90. — Körössy Sándor 89. — Könyves Tóth Mihály 31. — Kőváry Alajos 67. — Köveczy Ferencz 89. — Kretschner Kristóf 163. — Kras-
--

csenics Kálmán 6. — Kun Kocsárd gróf 14. — Kubinyi Károly 152. — Láhner György özvegye 163. — Lázár János 48. — Láng Nándor 22. — Lénárd Máté 48. — Lengyel József id. 183. — Liptay József. 199. — Litz Keresztély 48. — Libits Lajos 83. — Lukovics Arnold 163. 183. — Lükö Kálmán 116. — Lulley Manó. 199. — Lüley Bertalan 59. — Mahalovszky László 183. — Mara Sámuel 47. — Mártonffy Frigyes 124. — Mészáros János 199. — Marssó Mór 206. — Madarász Lajos (gy.-csomafalvi) 206. — Mészáros István 163. — Mezess István 183. — Miháلكovich Károly 90. — Miháltsek István 22. — Miliczky Lőrinc 116. — Mocsolyai Veres Lajos 183. — Moldvai János 48. — Müller Imre 14. — Müller János 108. — Nagy Ferencz 67. — N. Biróczy Flórian 189. — Nappendruck Károly 189. — 189. Nyári Kis János 31. — Neczpáli Justh Árpád 22. — Német Gábor 48. — Ocsavszky Vilmos 90. — Orbai Dénes 101. — Orbán Bódog 190. — Ottlik Gedeon 90. — Ottobán Károly 90. — Otrobán Károly 59. — Palcsó István 75. — Pap Gábor 190. — Papp Károly 22. — Pataky Dániel 98. — Pacher István 206. — Péntek József 206. — Patercs Alajos 75. — Petheó Vilmos 90. — Popovics János 22. — Popovics Jenő 75. — Prikidánovics István 32. — Prileszky Tádé 190. — Rákosi János 206. — Radnich János 67. — Raics Sándor 183. — Reitter Gyula 32. — Rettégi Szél Sándor 67. — Ribianszky

Miklós 116. — Román János 190. — Roth József 124. — Sass Károly 116. — Simkó Frigyes 91. — Sóbár Flórisán 90. — Sófalvy Károly 59. — Somogyi Gyula 191. — Somossy Imre 75. — Spekla Dávid 59. — Süvegi István 32. — Svrahulay Sándor 183. — Svatics Imre 90. — Szabados Imre 142. — Szabó Andor 98. — Szabó Lajos 90. — Szabó Zsigmond 91. — Szaday Zábrátszky Ottó 199. — Szalevszky Ernő 14. — Szamota Lipót 116. — Szomjas József. 98. — Szarka Mátyás 183. — Szebeni Ferencz 75. — Szeberényi Andor 14. — Székely József 163. — Szendrei Ignác 183. — Szendrői Geőcze János 97. — Szentiványi Kázmér 191. — Szerencsés Lajos 91. — Szilágyi Jozsef 75. — Szívós Sándor 48. — Szóts Gábor 14. — Szüts András. 98. — Szücs József 163. — Szüts Máté 48. — Takács Tobiás 59. — Tandler Sámuel 142. — Tassy Béla 75. — Tánczos János 199. — Tátray Lajos 191. — Telegdi Mór János 199. — Tholnay Gábor 91. — Töbor-éthei Krasesenics Kálmán 6. — Ujhelyi Kálmán 98. — Varga Ferencz 15. — Váraljai Simon Dániel 206. — Vavrik Endre 75. — Vidacs János 22. — Vidits András 48. — Vesselényi Ferencz 48. — Vojnits Györgyné 142. — Valter János 75. — Weinrich Frigyes 91. — Zágonyi Batz Károly 89. — Zankó János 98. — Zsiskó Ferencz 67. — Zitkovszky József lovag 22.

K é p e k.

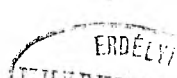
	Lap
Mátyás király születési háza	145
Várady Lajos honvéd hadnagy	33
Nuridsán József honv. főhadnagy	33
Székely Lajos honv. tüzemester	33
Zathureczky Tamás hadnagy	85
Otrobán Nándor honv. tiszt	85
Lenkey (Lehrer) István százados	85
Dr. Éder József honv. hadnagy	77
Dunyov István csonka garibáldinus	1
Majochy ezredes csonka garibáldinus	1
Thoroczky Sándor honv. tiszt	9
Bittera Béla a IV-ik zászlóalj főhadnagya	17
Orbay Dénes főhadnagy	101
Jeddy Sándor honv. őrmester	101

	Kap
Csatáry Lajos honv. százados	101
Szigethy Miklós honv. ezredes	109
Szigethy Csehi Sándor honv. vadász főhadnagy	111
Vajasdi Lajos mátyás huszár	117
Szekfü György honv. hadnagy	117
Szász Dániel nemzetőri hadnagy és Mátyás huszár tizedes	117
Kápolna a korona feltalálása helyén Orsova mellett	173
Ihász Dániel honv. alezredes	197
Popini Nándor	177
Szádeczky Sámuel honv. tüzér hadnagy	177
Huszthy József Károly huszár	177
Bárány Lukács honv. őrmester	177

B o r i t é k.

	Sz.
Adományok az orsz. ereklye-muzeum részére	4, 10, 11
Aranykönyv	4
Belépő jegyek a muzeum látogatására	14, 15
Bekötési táblák	1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 23
Br. Majtényi kapitány hol van?	11, 12
Ereklye-muzeum hírlapcsere viszonya	2, 2
Ereklye-muzeumnak rendes tagsági díjak	5, 6
Emlékezet	1, 1
Előfizetőinkhez	18
Emlékezés Veress Sándorra	9, 10
Eladó zenemű-tár	14, 15, 18, 21, 23
Előfizetések nyugtázása	1, 3, 5, 6, 7, 8, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 23
Figyelmeztetés az 1848-49-ik honvédekhez	16, 17, 18
Gábor Áron ágyuöntő műhelye	18
Hátrálékosok felszólítása	13
Honvédek segélyezése	8

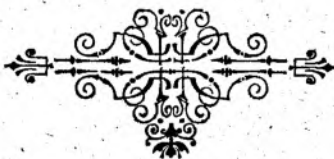
	Sz.
Honvéd segély-alapra adakozók	5, 6
Hirdetések	2, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Háromszék önvédelmi harcza	12, 13, 14, 15, 18, 23
Képes Családi Lapokra előfizetési felhívás	1, 5, 6
Képek	18, 21
Kiadóhivatali üzenet	2
Kossuth Lajos butorai	11
Könyvtárak és tört. lapok	1, 4
Kibédi-Biasini Domokos 1848-49. cabinet futár	1, 2
Képek a szabadságharczából	2, 4, 16, 17
Kérelem	22
Kossuth Lajos emlékszobrára	1, 11, 2, 13, 3, 9
Kolozsvári orsz. ereklye muzeumról	1, 1
Kik látogatták a kolozsvári országos történelmi ereklye-muzeumot	16, 17
Kossuth könyvtárba befolyt művek nyugtázása	21, 22, 23
Kimaradt képek	23

	Lap		Lap
1848-iki magyar czimer	3	Santa huszár naplója megrendelő nevei	3, 4, 5, 6, 8
Márcz. 15. ünnepély	9	Santa huszár naplója megjelenése	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12
Nagykörösi honvédek arckép csarnoka	16, 17, 18	Történelmi Lapok	23
Óreg honvédek képei a milleniumon	3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 21, 23	1848—49-iki magyar szabadságharcz történetéből	5, 6, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21
Óreg honvédek fölvétele a menedékházba	23	Társas estély	9, 23
Óreg honvédek a miniszterelnöknél	23	Tört. lapok új évi üdvözléte	1, 1
Óreg honvédek figyelmébe	16, 17	Tanuló fiatalság figyelmébe	13
Pasteur Lajos	21	Tárgymutató 1894-ről	2
Postakarékpénztári befizetési lapok	1, 2	Történelmi Lapok 7-ik száma bővitve	7
Petőfi és Bem	22	Új államtitkárok	5, 6
Szalay-Barothi-féle Magyar Nemzet történetéből	3, 5, 6, 16, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22	Új évvel	23
Santa huszár naplójára előfizetési felhívás	1, 2	Világnapló	10

S z e r k e s z t ő i ü z e n e t e k.

2., 7., 9., 13., 16—17. és 23. szám borítékán.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsnegyei, Baja városi, szolnokdobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Vegh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszar Sándor br. Kóváry László, Martin Lajos dr. Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BCU Kézírtás Központja Művelődési Központja Könyvtára Cluj
az ereklye múzeum öre.

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, Bécsből: Veress Endre, **Beszterczéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr. Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., Csikszeredából: Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lóvei Klára, Magyary Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., **Lugosról:** Dengi János dr., **M.-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond, **Nagyváradról:** Hegyesi Márton. **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele, **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó-Szövat:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképező munkatársak:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

A m. posta-takarékpénztár clearing és cheque forgalmában a kiadó-hivatal száma 3213.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. — Diszes borítékba kötve az I. évfolyam ára 5 frt.

TARTALOM :

Az erdélyi hadsereg létszám-kimutatása. (Felvilágosítások a m. é. okt. 15-én megjelent kimutatásra. Thoroczkay Sándortól.

Okmánytar:

Törvényhatósági tudósítások. Kossuth Lajos kéziratu hirlapja 1837-ből.
Szimbolikus kép Magyarország és Olaszországról. (Képpel). Varga Zsigmondtól
A 87. zászlóalj története s adatok K. Nagy Samu honvéd-százados életéből.
Brányis, Bórvényvölgy, Hódos Csucsá 1848 december 17. 18. 19
Branyiszközi ütközet Bulla Gyógytól.

Halálozások:

Bohácsek Rezső. -- Jung Sámuel. -- Töbör éthei Kra-csen-cs Kálmán.

Különfélék:

Kossuth Lajos emléke. -- Kossuth-ereklye. -- A régi honvédek nyngdija. -- Társas estély. -- Emlékkő Világosnál. -- Hokky István. -- A tömösi csata emlékkönél tartott imának kézirata. -- Az Andrássy-agnak a 49-iki szolnoki csatában. -- Az aradi vértanuk hóhéra bizonyítványai. -- A kolozsvári honvédegylet bizonyítványai. -- Helyreigazítás.

BORITÉK TARTALMA:

Kossuth Lajos emléksobrára. -- Ujévi üdvözet a „Történelmi Lapok“ t. pártoló közönségéhez -- Emlékezet. -- A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumról. -- Postatakarékpenztári befizetési-lapok. -- A könyvtárak és a „Történelmi Lapok“. -- A bekötési táblák. -- A „Sánta huszár“ alapja. -- Előfizetési felhívás a „Sánta Huszár“ nálójá. -- Előfizetések nyugtázása -- Az ereklye-muzeum hirlap-csereviszonya. -- Bekötési táblák -- Előfizetési felhívás a „Képes Családi Lapok“-ra

A **Történelmi Lapok** jelen számához van mellékelve a lap m. é. folyamának tartalom jegyzéke.

Kossuth Lajos emléksobrára. Adjon mindenki annyit, a mennyit jó szívvvel adhat. A pénzt az érkező napján takarékpénztárba helyezzük, hogy kamatokban is növekedjék a tőke. Az adományokat a „Történelmi Lapok“ hasábjain nyugtázzuk. Itt legkönnyebben megtalálják az utókor, kik voltak azok, kik fillérekkel hozzájárultak a nemzet legnagyobb fiának emlékszobra létesítéséhez.

Koré Ferencz mundrai előfizető előfizetése alkal-mával adományozott 1 frt — kr.

Ehhez a 22. számunkban kimutatott összeg 418 frt 43 kr.

Összesen 419 frt 43 kr.

A négyszáztizenkilencz frt 43 kr. ideiglenesen el van helyezve a kolozsvári kere-kedelmi bankban a 2082. sz. könyvecskében.

Boldog újévet kívánunk a „Történelmi Lapok“ t. pártoló közönségének. Megköszönjük az ügy nevében azt a készséges és lelkes támogatást, a mely az évekkal nem lankadt, hanem növekedett. Ez a támogatás tette lehetővé, hogy a „Történelmi Lapok“ mig egyrészt feladatahoz hiven szolgálta a történelmet, ápolta egyuttal a hazafias érzést s eszméket vetett fel a nagy napok emlékeinek a jövőben való kegyeletben tartására. Közreműködött országszerte a tekintetben, hogy a szegény honvédek könnyebben megtalálják az utat és a módot, a mely őket ama jól kiérdemelt fillérekhez juttatja, melyeket az orsz. hon-

Oldal

1

2

3

1—5

5—6

6

7

7—8

védsegélyző-bizottság útján az államtól nyerhetnek s mely legalább az éhhaláltól megóvjva őket öreg-ségükre. E tekintetben működésünk teljes oda-adással karolta fel sorsát a szegény honvédeknek, a mi egyrészt féltékenységet keltett azokban, a kik a nagy napok történelmi adatainak tisztá-zására s megirt közlemények mielőbbi kiadására törekszenek, de másrészt minden iránytan tel-jes odaadással folytatott működésünk tiszteletét vitta ki ellenfeleinknek is.

Működésünk célja, iránya és önzetlensége megtörte a jegét a közönynek azoknál is, a kik igaz érzéssel viseltetnek hazánk önvédelmi har-czának emlékei iránt és a kik kezdetben ta-toz-kodó álláspontra helyezkedtek. Zászlónk alá csat-lakozott a jök nagy része, hogy egy szívvvel, egy lélekkel szolgáljuk hazánk legnevezetesebb idjé-nek történetét, hogy felkaroljuk annak emlékeit, hogy irányt jelezzünk, példát mutassunk a fiatal-ságnak mindazok kivivásához és megtartásához, mikéért életüket áldozták, vérükkel adóztak a nem-zet jobbjai.

Az élet alkonyán levő harcosok szívük me-legével letűnt, ifjuságuk fel-felcsillanó lelkesedé-sével igyekeznek a „Történelmi Lapok“-ban fel-építeni azt a „Pantheon“-t, mely a késő unokák szívében a kegyeletet érzést, a hazaszeretetet el nem hervadó virágát s a hősök és vértanúk iránti emlékezetet ápolja és fenntartja. E „Pan-theon“-nak még csak alapmunkálatai vannak le-téve. Szükséges, hogy az a megkezdett alapon egy szép épületté emelkedjék. Ehhez a lelkes és odaadó munkához a kedv nálunk nem hiányzik. Felhívjuk, felkérjük mindazokat, a kik együtt érez-nek velünk, a kikben a hazaszeretet és lelkesedés igazi lángja lobog, hogy ez újévben is tartsanak velünk s az összetartással és lelkesedéssel vég-zendő munka újévének első ünnepnapján szívvvel, lélekkel kívánunk *boldog újévet*.

Emlékezet. A turini remetéhez intéztük a mult évben a „Történelmi Lapok“ ujévi első szá-mában százak aláírásával üdvözetünket, „Iratái“ negyedik kötetének megjelenése alkalmából. A nemzet nagy halottjának elköltözése feletti fájó só-haj lebben el most milliók ajakáról, mely szárnyra kelti azt a gondolatot, azt az óhajtást, hogy a ki értelmének világával, szívének melegével milliók-nak hazát adva, hontalanul halt el s a kinek porai az édes haza földjében pihennek, annak emlékezte felett egy boldog és megelégedett nem-zet fonjon koszorut a szabadság, egyenlőség és testvériség hervadhatatlan virágaiból.

A kolozsvári orsz. ereklye-muzeumról szives megemlékezést kérünk mindazok részéről, a kik újév alkalmából eddig is megemlékeztek rólas a kik e nemzeti intézet felvirágzását szí-vükből óhajtják. Az adományok az előfizetési díj-

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

A m. posta-takarékpenztár clearing- és cheque-forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN.
az erdélyi-múzeum őre

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az erdélyi-múzeum őre ezimére küldendők.

Szerkesztőség:
Kolozsvár, főtér 12. sz., emelet.
Telefon sz. 244.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Az erdélyi hadsereg létszám-kimutatása.

— Felvilágosítások a m. é. okt. 15-én megjelent kimutatásra. —

Az 1848—49 „Történelmi Lapok a m. é. október 15-én megjelent számában egy 1849 május 10-én kelt létszám kimutatás jelent meg az erdélyi hadtestről Bene Ferenc hadnagy segédtsízt által aláírva, de melyet és részleteit komolyan venni nem lehet, mert:

a „vidéki parancsnokságok“ czimzés nem létezett és nem használtatott E czimzés feltételez nem vidéki parancsnokságokat is és minthogy Szeben nem volt főváros, egyik épp úgy nem volt vidéki parancsnokság mint a másik, hanem voltak: hadtest parancsnokság, hadosztály, dandár, zászlóalj, osztály, század és általánosságban: csapat parancsnokságok (Truppen Comando) és e czimek voltak hivatalosan használva és egyöntetű kimutatások beadására voltak kötelezve a vidéki (állítólagos) és az ezen kimutatás által feltételezett nem vidéki parancsnokságok is.

A kimutatásban a „tábor“ szó van használva: „dévai tábor, fejevári tábor, borgoi tábor.“ Ily elnevezés használatban nem volt. A magyar hadsereg osztrák mintára volt beosztva hadtestekre, hadosztályokra, dandárokra, zászlóaljakra és éppen ezért azon zászlóaljak nem a devvai, fejevári vagy borgoi táborokba, hanem az ottan volt hadosztályokba vagy dandárokba volt beosztva. Táborokba az oláh Landsturm volt beosztva, melyeket oláh logernek neveztek.

A honvédet nem számították fő számra, hanem ember számra és ezt beismerte a kérdés alatti kimutatás is, midőn a létszám rovat fejébe az „ember“ szót írta. A százados nem azt jelentette a századja előtt megjelent őrnagyának, hogy hány feje, hanem azt, hogy hány embere van az általa vezényelt századnak.

A kérdés alatti kimutatásból hiányzik a lovasság rovata, pedig olyan is volt.

Gyapainak és Pécsinek nem voltak zászlóaljai, hanem Gyapai volt az 50-dik, Pécsi a 24-dik zászlóalj parancsnoka, ilyen elnevezés se volt hivatalos használatban E zászlóaljaknak számjok volt és hivatalosan a számok voltak használva.

Még furcsább az, mit az én Bene kollégám ír, hogy N. N. zászlóalj „külföldön.“ Hát bizony e zászlóaljak sem Oláhországban, sem Oroszországban nem voltak, hanem voltak a Bánátusban, azt pedig abban az időben is legfennebb Bene tekintette külföldnek.

Dandár parancsnok Dámászkín őrnagynak hosszabb ideig segéd tiszteje lévén, a dandár létszámának napenkénti kimutatásával volt alkalmam foglalkozni és éppen ezen alapon állítom, hogy nyomtatott kimutatásaink nem voltak, hanem biz azokat vagy saját úri magunk láttuk el a szükséges rovatokkal vagy az irodában alkalmazott őrmesterrel vonaloztattuk meg és azok egészen más formájuk voltak, mint az, mely kérdés alatt áll. Nagyon terjedelmesek, részletesek voltak, magában foglalván a zászlóaljak és csapatok létszámát, megkülönböztve fő és altiszteket és közhonvédeket, huszárokat, tüzekeket, a betegeket, gyalogsági és lovassági fegyvereket, töltényeket és lovakat. A tüzéségnél ágyukat, azok kaliberét, vet ágyukat, golyós és más töltényeket, gránátokat (robbanó golyók) srpnélleket, kartácsokat. Olyan kimutatások mint a kérdés alatti, használatban nem voltak.

Mindezekből kitűnik, hogy a kérdés alatti kimutatás nem lehetett a hadtestparancsnokság hivatalos létszám kimutatása, vagy használat végett kiadott mintája, hanem csak kísérlet, mely használatba vehető nem volt és használatba nem vétetett és melyet Bene zászlóalji segédtsízt, tehát nem a főparancsnokságnál alkalmazott tisztt, saját szakállára és tájékozására kitöltött, nem lévén annak semminemű hivatalos jelzése.

Ugyanazon lapban Szabó Sámuel ur megjegyzi, hogy Lőrincz József főhadnagy, Bem tábornok mellett mint segédtsízt szolgált őrnagyi ranggal.

Lőrincz a Szabó ur által közrebocsátott június 21-én kelt létszám kimutatást mint ezred segéd (Regiments adjutant) írja alá, tehát ugyanegy időben volt főhadnagy, őrnagy, Bem tábornok segédje ezred segéd tisztt. Ugy látszik legalább, ámbar hiszem hogy azt Szabó ur sem úgy érti. Hanem meg fog engedni nekem Szabó ur, ha kétségbe

vonom azt, hogy Lőrincz főhadnagy őrnagyi ranggal folytatta volna Bem tábornok mellett a segédtsízi szolgálatot, mert bizony nálunk is rövidebb vagy hosszabb idő alatt végig kellett mászni az ugynevezett számár lajtorján, míg az őrnagyi rangot elérte. De nem is volt szükségképen előírva, hogy a Bem tábornok segédei mulhatatlanul őrnagyi ranggal birjanak és tudtommal csak Bauer volt közülök őrnagy, Lukenics, kit Beszterezén a szászok a Bem tbnok kocsjában a piacon a nagy lutheránus templom tornyából lőttek meg, százados volt.

Thoroczky Sándor.

Dunyov István — Majochy ezredes.

O K M A N Y T Á R.

Törvényhatósági tudósítások.

(Kossuth Lajos levelezése).

XXII. levél.

Pest, ápril 23. 1837.

Erdély egyesítéséről Magyarországgal.

Egyszerű vonalakkal szegélyezett, 26—39 cm. nagyságú, ma már megsárgult papíron jelent meg azaz újság, melyben *ötvénhét* év előtt ismételten sügerték Erdély egyesítését Magyarországgal. Ez újságot Kossuth Lajos szerkesztette, kinyomtatni nem volt szabad, tehát a törvényhatóságok részére kéziratban adta ki. „A Törvényhatósági tudósítások a tenebb jelzett szám, melyet az ereklye muzeum kéziratárában őriz 0154/VI sz. a., Pujner György adománya. E lapot Kossuth Lajos saját kezűleg írta az ő akkor is szép, tömött írásával, melyben mind-n betű tisztán kiolvasható. Egy-egy oldalon 65 sor foglaltatik. A levél Erdélynek Magyarországgal való egyesítésére vonatkozó része így szól:

Erdély honunknak szeretett testvére, hazája kedves véreinknek, s így honunk nekünk is, mely századokon keresztül velünk szenvedett, mellettünk küzdött, s érettünk gyakran vérént ontotta; Magyarországgal mindez ideig egyesítve nincs; sőt éppen midőn mi a kir. szék. igazságától százados kérelmünk sikerét remélünk, minden polgári szabadságától megfosztatott, s törvényküli állásba lőn helyezve. Kétszeres keserűséggel hatott reánk a szomorú csapás, mely a testvér hazát érte; mert a legforróbb részvét érzése s az aggodásnak kinzó fájdalom foglalá el kebleinket, midőn rokoninknál így megrontva láttuk az alkotmányos szabadságot, melyet szinte a törvény szentsége biztosított, mélyen érezvén tehát mi is a sérelmet s az 1464. 12. 1492: 1. s az 1595-ik békekötésnek 2-ik cikkelye szerint is kötelességünk lévén Erdély igazait és szabadságát védünk, különös felírás által kérjük Ő Felségét, hogy Erdélynek országgyűlését s egész törvényes állapotját adja vissza. De a kormány míg a szokott biztatásnak vigasztaló szavaira sem méltatá Nemzetünket; s a felírás óhajtott válasz nélkül maradt. Későbbben azon két kir. válaszban, melyek az előleges sérelmek iránt ismételt felírásinkra érkeztek, Erdélyre, s annak Magyarország iránti viszonyaira nézve szintugy nem foglaltatott semmi kedvező, s így a nemzet régi óhajta e részben ismét teljesítetlen maradt, s Erdélynek törvény küli állása most nincs még orvosolva. De azon részekre, melyek magyarországtól Erdélyhez, valának elszakasztva t. i. *Kraszna, Közép-Szolnok Zaránd vármegyékre, és Kővár-Vidékére* nézve kedvezőbb volt a kir. válasz, mert ezek iránt a százados ígért csakugyan teljesítve lőn, s Ő Felsége az említett részek vissza kapcsolását megrendelte. A törvényjavaslatba melyet e tárgyról készítettünk, beiktattuk mi azt is, hogy a visszakapcsolásnak részletes teljesítése országos választmányra bizattassék, sőt annak tagjait titkos szavazással már a magunk részéről kinévezénk; de Ő Felsége határozatunkat el nem fogadva azt nyilatkozatá, hogy az elmúlt idők hasonló példái szerint udvari bizottság által fog a visszakapcsoltatás tettelegi eszközzése végbe menni. Az alkotott törvényben mindazáltal világosan kifejeztetett, hogy a nevezett részek polgári, közigazgatási, törvényhozási, adózási és mindennemű állapotjaikra nézve teljesen és tökéletesen Magyarországhoz ezennel vissza csatoltatnak, s az említett Krasznát, Közép-Szolnok, Zaránd vármegyék s Kővárvidék ezentul az országgyűlésére meg fognak hivattatni, s ottan ülési, s szavazati visszaadott jussokkal élni. A törvény rendelése tehát oly határozott, hogy ha netalán ezen törvényhatóságok bármi okból a jövő or-

szággyűlésre meg nem hivattatnának (mit azonban feltenni sem lehet: az ország rendei semmi kir. előadásoknak elhatározásához törvényesen nem nyulhatnak, míg az elmulasztott meghívás meg nem történik; mert ezen törvényhatóságok most már ismét az országnak egészítő részei, s őket az országgyűlésre meg nem hívni annyi volna, mint bármely más vármegyét elmellőzni, rendes országgyűlésen pedig (Generalis Begnó Conventus) az egész ország minden törvényhatóságainak jelen kell lenni, mert a részes gyűléseket (Concursus Regni Palatinali, 3 171. § 3 és 22. 1741) csak világosan meghatározott szükség esetében engedik meg törvényeink. Végre vissza adott jusainknál fogva az elszakasztás előtti viszonyaink csorbultást nem szenvedhetvén, nekik az ország többi megyéivel egyenlő törvényes állásuk leendő.

Szimbolikus kép Magyarország és Olaszországról.

Az 1848—49-es kolozsvári orsz. ereklye-muzeum őre, Kuszko István egy érdekes küldeményt kapott még 1892-ben a muzeum részére. A bemutatott ez, mely két csonka Garibáldinust ábrázol. A képet nagyon érdekesen magyarázza a kísérő levél, mely így szól:

Tekintetes Ur, Mélyen Tisztelt Uram!

Ezelőtt harmincz esztendővel a következő sorok kíséretében kaptam az ide mellékelt képet.

Idé rekesztve küldök neked egy simbolikus képet.

Van rajta két Garibáldinus. Az egyik képviseli Magyarországot, a másik Olaszországot. Mindkettő csonka s azt jelenti, hogy Magyarország Olaszországgal még nem szabad, mennyiben Magyarországnak nincsen lába, szabadon nem járhat, nincsen szabadsága; Olaszországnak nincsen keze, hiányzik Róma és Velence.

Fogadd szívesen édes Zsigám saját és Majocchi ezredes barátunk arczképét.

Idáig tart a képet kísérő levél. Azóta a Majocchi keze kinőtt, de szegény Dunyov István barátom féllábbal ment a sirba.

Miután én is féllábamat már a sirban érzem, s maholnap egészen is bele bukom, nem akarom már most magammal a sirba vinni ezen emlékeket; azért teljes tisztelettel kérem a tekintetes Urat, kegyeskedjék ezen kép számára az ereklye-muzeumban egy kis helyet engedni, hogy a fiatal ép kornak legyen alkalma egy-egy csonka-bonka hőst is szemlélni.

Az átvételről egy kis megnyugtatót kérve, maradtam a Tekintetes Ur Mélyen Tisztelt Uramnak

Fiátfalva, 1892. aug. 10-én

alázatos szolgálja
Varga Sigmund.

A 87. zászlóalj története s adatok K. Nagy Samu honvéd-százados életéből.*)

1848. szeptemberben akkori marosszéki főkirály-bíró (főispán) gr. Toldalagi Ferencz 400 drb. szuronyos fegyvert eszközölvén Fehérvárról, elhatározta a királyi

A „Történelmi Lapok“ 1893. évf. 138 lapján ígéretet tettünk, egyidejűleg a Kebelei Nagy Samu arczképének közreadásával, hogy a vitéz öreg katona 48—49-beli élményeit bővebben, részletesebben fogjuk ismertetni. Hogy mindez ideig nem tehetjük, ennek oka az, hogy lapunk tere folytonosan a legnagyobb mértékben igénybe volt véve.

biztos b. Vay Miklós engedélyével négy század nemzetőrt alakítani a maroszeiki székelyekből s Kebelei Nagy Samunak rendeletet küldött, hogy 100 szuronyos fegyvert kivéve, egyik századot a környékbeli falvakból alakítsa ő, fegyverezze fel, tanítsa be s legyen készen bármikor veendő parancsra Marosvásárhelyre bevonulni, a más három század alakításával Tolnai Gábor, Bereczky Sándor és Jenei József bizattak meg.

Ebből a 4 századból később Tolnai Gábor parancsnoksága alatt egy zászlóalj alakult s a Nagy Samu, Bereczky Sándor s a Tolnai-féle századok, (utóbbinak századosa Zeyk László lett,) részt vettek a radnóthi oláh tábor szétverésében, azután kiküldettek a mezőségre Szengyelbe, de azalatt 1848. november 5-én elfoglalván Gedeon császári tábornok Marosvásárhelyt, a mezőségről Bándra visszavonult zászlóalj elhatározta Kolozsvárra menni s az ottani véderővel egyesülni.

Ez megtörténvén, a Baldácsi ezredes vezénylete alatt résztvett a zászlóalj a szerencsétlen kimenetelű szamosújvári csatában s visszavonult az egész magyar sereggel B.-Hunyadra.

B.-Hunyadon a zászlóalj tisztikara, mely többnyire a maroszeiki előkelő nemességből volt összeállítva, tanácskozást tartva a felett, hogy kir. biztos b. Vay Miklós az erdélyi ügyeket nem elég erélyesen kormányozta, Baldácsi ezredes pedig nem megbízható katonai parancsnok, elhatározta egy küldöttséget meneszteni az akkori honvédelmi bizottmány elnöke, Kossuth Lajoshoz, hogy kérjen Erdély részére más kormánybiztost és hadvezért. S ámbár b. Vay Miklóssal közöltetett a küldöttség célja, mindazáltal elég nagylelkű volt a küldöttség részére utiköltséget utalványozni.

A küldöttség megválasztatván Nagy Samu, Zeyk László századosok és őrmester Albert Mihály személyében azonnal Pestre utazott s ottan kétszer fogadtatott Kossuth Lajos által, ki előtt őszintén feltárva Nagy Samu az erdélyi körülményeket, kérte, hogy b. Vay Miklós helyébe más, erélyesebb kormánybiztos nevezessék s Bem lengyel tábornok, kinek neve már a bécsi események folytán ismeretes volt, küldessék be Erdélybe hadvezérnek.

Kossuth Lajos kérdést intézett a kinevezendő kormánybiztos személyére nézve a küldöttséghez s miután ez több erdélyi s magyarhoni hazafit hozott ajánlatba, ígérte, hogy a honvédelmi bizottmány elejébe fogja terjeszteni, de Bem tábornokra nézve kifogást tett, felhozva, hogy a lengyelek Bemet gyanúsították s egy lengyel pár nap előtt reá is lőtt Bemre. Tehát nem nevezhető ki hadvezérnek.

De később megdölvén a dolgot, Erdély szerencséjére mégis Bem tábornok neveztetett ki hadvezérnek. Bem tábornok beérkezvén Nagy-Bánya felől Erdélybe, Kővárvidékén Restolcz*) nevű falu mellett szemlét tartott a maroszeiki nemzetőr zászlóalj felett s parancsot adott azonnal Deés felé indulni. Másnap történt a kápolnadesi győzelmes csata, melyben Nagy Samu is részt vett s a maroszeiki nemzetőr zászlóalj kitüntette magát bátor magatartása által.

Onnan ez a zászlóalj résztvett a Vardener osztrák tábornok üldözésében s később Bem tábornokkal Beszterczére vonulva, mint előcsapat Marosvásárhelyre vezényeltetett.

1849. január elején Bem tábornok is Marosvásárhelyre érkezhvén, felrendelte magához Tolnai őrnagyot s Nagy Samut százados társaival együtt, megdic sérte eddig

* E falut jelenleg Hosszu-révnek hívják.

maguktartásáért s felszólította, hogy mindenki az eddigi rangját megtartva, vállaljon szolgálatot a honvédségnél. A maroszeiki nemzetőr zászlóaljat oszlassák fel s alakítsanak a maroszeiki fiatalságból egy honvéd zászlóaljat.

A tisztek többsége elfogadván Bem tábornok ajánlatát, rövid idő alatt 1200 személyből álló zászlóaljat alakítottak, mely a honvédelmi bizottmánytól a 87-ik honvéd zászlóalj czimét kapta.

Nagy Samu ezután résztvett a 87-ik zászlóalj minden fegyver tényében.

Nevezetesen a feketehalmi ütközetben Czech akkori ezredes Nagy Samut századával egy ágyu üteg fedezetére vezényelte, de csakhamar onnan a Márjási zászlóalj segélyére rendelte a jobb szárnyon az erdőbe, a mikor Nagy Samu észrevevén, hogy a szemben álló ellensége. Bianchi ezredbeli zászlóalj hátamegett, egy ellenséges zászlóalj a Párma-ezredtől a honvédsereg jobb szárnyát meg akarja kerülni, félszázadát Filep Albert főhadnaggyal az ellenséges Bianchi zászlóaljjal szemben a tüzet tovább tartani rendelte s a másik félszázaddal s a gyerogyói Kabos-féle zászlóaljból egy félszázadot, tehát körülbelül 200 honvéddel a Párma zászlóalj elejébe vetette magát s azt jól irányzott lövésekkel hátrálásra kényserítve, a megkerülést meghiúsította.

Ezen tényért Bem tábornok Nagy Samut a harmadik osztályú érdemrenddel tüntette ki s Brassóba bevonulás után a Tolnai őrnagyhoz intézett napi parancsban felszólított Nagy Samu, hogy a 87-ik zászlóaljból vegyen 150 honvédet, a háromzeiki fiatalságból azt kiegészítve, alakítson egy új zászlóaljat, mint őrnagy.

De Nagy Samu inkább kívánt saját maroszeiki honfiai között századosnak maradni, mint a derék 87. zászlóaljat megfélejesítve a háromzeikeknél őrnagy lenni.

Később a 87-ik zászlóalj kivezényeltetvén a Bánátba s Bácskába Nagy Samu részt vett 1849. július 14-én a dicsőséges emlékü szeghegy-hegyesi ütközetben, mely horváth bán Jelasics báró parancsnoksága alatt az osztrák sereggel szemben vívatott, a mikor is július 13-án este Nagy Samu századával előrsre vezényeltetvén, 14-én reggel hajnali 3 órakor észrevette, hogy Jellasics horváth bán a Guyon tábornok parancsnoksága alatti honvédosztályt balszárnyunkon megtámadta, ekkor azonnal fegyverbe vezényelve a két századot, csak hamar a felállított századok eleibe vágatott az ellenséges vasas ezredből egy tisztt két közlegénnyel s mintegy 150 lépésre megállva kérdezte: „Was für eine Truppen sind diese?“ Zeyk László azon reményben, hogy a tisztt közeledni fog, oda kiáltott, hogy: „Kaiserliche“, mire közeledett is a tisztt, de egy Almási nevű káplár önféjüleg reá lóvén, a tisztt visszavágatott. (Később a német lapokban ama ütközet leiratván, az állítottott, hogy azon éjjel Guyon tábornoknak nagy segédserege érkezett, pedig csak a 87-ik zászlóalj, két ágyu s egy Bocskai huszár század volt már három nap óta oda vezényelve a Guyon tábornok oldal fedezetére). Ezután csakhamar több ágyu s mintegy két osztály Curasier nyomulván előre, Nagy Samu visszavezette a két századot a zászlóalj törzséhez.

S csakhamar megtörténvén az ellenséges lovasság s ágyuk által a támadás, az visszaveretett s a hátráló lovasság után Tolnai őrnagy szokott bravourjával a két ágyuval s a Bocskai huszár század egy szakaszával előre nyomult. A zászlóalj vezetését Nagy Samu, mint első százados vette át s folytonosan előre nyomulva a Verbászi Ferencz csatorna melletti lankás szőlő tetejéhez ért s ekkor Guyon tábornok egy nyargoncza által azon parancsot intézte Nagy Samuhoz, hogy intézzon rohamot

a szőlőben levő ellenségre, de csakhamar értesülvén a tábornok, hogy az ellenség a Ferencz csatornán áthúzódott, újabb parancsot küldött, hogy Nagy Samu az egész zászlóaljjal vonuljon át a Ferencz csatornán. Azonban Nagy Samu az átjáró keresésére egy szakasszal kiküldött Csipkés Sándor hadnagytól értesülvén, hogy az átjáró sokkal alább van, a századonkénti oszlopokba osztott zászlóaljjal lefelé vonult a csatorna mellett, a mikoris a csatorna szélén levő nádas miatt nem vehette észre, hogy egy egész rendes határvári horvát zászlóalj van a csatorna tulsó partján a sánczba elrejtve. A horvát zászlóalj egy sor tüzet adott az oszlopokban vonuló honvéd zászlóalj oldalába, a mi nagy veszteséget okozván, Nagy Samu beállította a zászlóaljat a szőlő lábja alatti sánczba s a sáncz tetejére állva, csnan vezényelt az ellenség ellen jól irányzott tüzet, melynek hatása folytán az ellenséges zászlóalj állását elhagyva, hátrálni kezdett, de Nagy Samut is egy golyó oldalba érve, s mivel magasabban állott a sáncz tetején, a golyó rézsutosan felfelé haladva, a tüdőjét átfurta s a sziv felett két ujnnyira a bőr alatt megállott, homnan az orvos kivágva, zsebébe tette s azt mai napig is őrzi.

A csatáról Nagy Samut a 87-ik zászlóalj papja, Molnár Károly, Szabadkára vitte, a mely városban Hofbauer tekintélyes gyógyszerész házában annyira gondos ápolásban részesült, hogy ma is hálásan emlékszik ama művelt családra. E közben Tolnai Gábor őrnagy elmenve Guyon tábornokhoz, szabadságot kért, hogy Nagy Samu barátját és rokonát meglátogathassa, Guyon azt mondta, hogy katonának sem barátja, sem rokona nincsen. Mire Tolnai azt felelte, hogy ő nem katona többé. Guyon főbelövással fenyegette. Azonban megjelenvén Perczi ezredes, felvilágosította a tábornokot, hogy Tolnai több kiméletet érdemel, úgy is, mint katona, úgy is, mint társadalmi ember, s csakugyan aztán megadta a szabadságot. 15 nap mulva híre jövé, hogy az ellenséges sereg Szabadkához közeledik, a Nagy Samu óhajására, ne hogy elfogják, a vele maradott fennebb említett pap az orvosok tiltakozása daczára egy ruganyos kocsi párnák közé fektetve, Szegedre vitte. Szegedre érkezett az azelőtti napon a 87-ik zászlóalj is s nem lehet említés nélkül hagyni, hogy minő szellem uralkodott akkor a honvédségnél t. i. megtudván a zászlóalj tisztjei, hogy Nagy Samu is Szegeden fekszik, azonnal összetették arany és ezüst pénzeiket s beküldötték Nagy Samunak, előre sejtve, hogy a Kossuth bankónak rövid idő mulva nem lesz értéke. Ottan értesülvén az összes kórházak védasszonya Meszlényiné Kossuth Zsuzsánna, hogy egy nehéz sebesült százados érkezett Szegedre, nagy szívetől ösztönözve azonnal meglátogatta s gondoskodása alá vévén, intézkedett, hogy az általa kijelölt szállásra Makóvásárhelyre vitessék a sebesült, s ottan újból meglátogatta s leülvén a Nagy Samu ágya mellé, elbeszélte, hogy az azelőtti napon nagyon viharos miniszteri tanács tartatott Szegeden, melyben a többek között Perczel Mór tábornok nagyon élesen kikelt Kossuth ellen s elhatározták azt is, hogy egy küldöttség menjen a muszka fővezér Páskievics herceghez s ajánlja fel a magyar koronát Constantin orosz nagyhercegnek. Nagy Samu elvesztette volt hangját, tehát csak suttogva mondhatott annyit, hogy az vétkes gondolat. A többek közt azt is mondotta Meszlényiné, hogy önnök a szép zászlóalj tegnapi ment át Szegeden, valóban úgy néztek ki, mint megannyi urfi.

Makóvásárhelyről Meszlényiné Aradra vitette Nagy Samut s ottan szállást szerezve számára, az éppen a Kossuth család ebédje alatt megérkező Nagy Samunak a Kossuth asztaláról ebédet küldött. Azután szállásán is

meglátogatta s azon szavakkal bucsuzott el: Istennek ajánlom továbbra is, a jelen viszonyok között nem gondoskodhatom többé önről

Aradról Lugosra, onnan Lippára vitték Nagy Samut, de oda közeledvén már az osztrák sereg, elhatározták Erdélybe Déva felé menni s mikor a facseti erdőbe értek, egy négy lovas kocsival találkoztak, melyről egy ur leszállván, azt kérdezte, mi hír van Lippán? Nagy Samu azt felelte, hogy az ellenség eddig odavonult be. Mire azt a feleletet nyerte amaz urtól, én vagyok Duschek miniszter, a másik szekeren viszek három millió forintot aranyban, csak tudnom kellene Lippán ellenséges sereg van-e? s azzal, a figyelmeztetés daczára, tovább utazott Lippa felé

Nagy Samut Déván át éjjel a muszka elősöktől nem nagy távolságra Vajdahunyadra vitték s ottan a hazafias szellemű Ferencz rendezhe tartozó barátok klastromába szívesen fogadtatott be, úgy, hogy 15 napi nyugalom után képes volt sok viszontagság között haza vergődni.

1850-ben, daczára annak, hogy sebe nem volt begyulva, besoroztatott Nagy Samu egy osztrák gyalog ezredbe. Onnan ugyan később megmenekült, azonban 1852-ben január 21-ikén a Török-Horváth Károly féle összeesküvésben részvéte gyanujából egy régi barátja feladása folytán, elfogatott s Nagyszébenben 8 havi igen szigorú fogságot állott ki. Pedig az akkori kormányzó Schwarzenberg herceg, tekintettel arra hogy katonája s a herceg által nagyon kedvelt Földvári Ferencznek rokona volt, némi kedvezményben részesítette. A fogság sok pénzbe is került, mert az akkori hazafias szellem hatása alatt négy szegény állapotú fogolytársát kosztal és télen át fával látta el.

Nagy Samu a fogságból kiszabadulván, a Marosvásárhelyhez közel fekvő birtokán gazdálkodott, folytonos összeköttetést tartva fenn az emigrációval s az által igyekezett áldozattal is fentartani Marosszéken a közszellemet.

1860-ban az Almási Pál féle összeesküvés szervezete folytán megyéenként alakult marosszéki négy tagu comitének egyik tagja volt, más három volt gróf Toldalagi Mihály, Bereczki László és Filep Albert, az összes erdélyi comitéknak főnöke volt, egy életben levő tekintélyes országgyűlési képviselő, ugyan azon időben közvetítette több magyarhonból jövő garibáldistának Oláhország felé kimenését.

1861 telén, mikor már az alkotmány helyreállítása iránt remény merült fel, erdélyi Cancellár br. Kemény Ferencz a nagynevű jostanár Dósa Elekhez intézett levél által felszólította Nagy Samut, hogy vállalja el Marosszéken a főkirálybírótságot (főispán), de akkor még mind betegeskedvén, Nagy Sámuel nyilvánította, hogy nem vállalhatja el a felajánlott diszes hivaltal s ennek folytán neveztetett ki gróf Toldalagi Mihály.

Azon 1861-ik év tavaszán helyreállván egészsége Nagy Samunak, megválasztatott a marosszéki közgyűlés által első királybírónak, de már azon év decemberben az összes alkotmányos tisztival hivataláról lemondott.

1863-ban a nagyszébeni törvénytelen országgyűlésre háromszor egymásután választatott követnek Nagy Samu, de mindannyiszor megtagadta az országgyűlésben résztvenni.

1865-ben a kolozsvári utolsó erdélyi országgyűlésre követnek választatott. Ugyancsak 1865-ben a marosi ev. ref. egyházba az akkori főegyházi tanács által gondnoknak neveztetett ki, valamint a makfalvi szé-

kely nemzeti báró Wesselényi nevet viselő iskola fő-gondnokává.

1867-ben az alkotmány visszaálltával a marossszéki közgyűlés által első királybirónak s mint ilyen törvény-szék elnökének választatott.

1869 ben márczius 31-ről 493 szám alatt kelt leiratában, akkori közoktatási miniszter br. Eötvös József felszólította, hogy vállalja el királyi tanácsosi címmel a tanfelügyelői hivatalt, de ezen hivatalt tisztelettel megköszönve, egészségi szempontból nem fogadta el; később 1869. tavaszán a pesti országgyűlésre Marossszék alsó kerülete által képviselőnek választatott, s mint ilyen az azon évi delegatióba póttagnak.

Ugyancsak 1869. augusztusban király ő felsége által kineveztetett Nagy Samu az erdélyi részekbe a királyi ügyek igazgatójának (fiskális direktor).

1870-ben kineveztetett a király által a 28-ik honvédzászlóaljban szabadságolt állományú századosnak, de erről 1873-ben miniszteri rendeletre lemondott

1871-ben az új birói szervezés alkalmával megszűnő a fiskális direktóri hivatalt, kineveztetett a király által a marosvásárhelyi kir. táblához első birónak. 1885-ben az erdélyi egyházkerületi közgyűlés által megválasztatott a marosvásárhelyi püspöki vizsgálat alatti egyház főgondnokának

1891-ben, habár néhai igazságügyi miniszter, Pauler Tivadar szorgalmáért s mert a kir. tábla egyik tanácsában folytonosan az elnöki tisztet vitte, több ízben elismerő okmánnyal tüntette ki, s habár egy porszemmel legalább hozzájárult az alkotmány visszaállításához, mindazonáltal Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter, talán azon okból, mert a Bach és Schemmerling korszakban hazafiatlanságnak tartotta hivatalt vállalni, nyugdíjaztatta.

Trányis, Börvényvölgy, Hódos, Csucsá 1848 december 17. 18. 19.

Ez a három nap igen fontos az 1848—49 évi önvédelmi harcok történetében s fényesen igazolja, mit mivelhet az önfeláldozó honszeretet, mihelyt a tiszta ügyet, tiszta kezek vezetik.

1848 november 17-én az áruló Baldácsinak a Kolozsvár és Szamosfalva között folyt ütközet színteréről lett megszökése és elfogatása mellett is, a 11-ik zászlóalj két százada a hirhedt Urbánt Szamosfalva mellett csúfosan visszavervén. Kolozsvár mégis feladatott s a magyar csapatok november 18-án Bánffy-Hunyadra vonattak vissza — s innen Csucsára.

A csucsai szorosok a 11-ik zászlóaljra, 1 század Mátyás huszár, egy néhány kress császári könnyű lovas és egy üteg ágyu védelmére bizattak. A sereg nagyobb része pedig Zsibóra vezényeltetett.

A Csucsánál maradt csapatoknak öt hétig esős, sáros időben, nélkülözés és felettébb elcsigázó fáradalom teljes napokat kellett átélnie, de a lángoló hazaszeretet mindezeket felejtette s csak megbízható vezér után vártunk, midőn végre már-már csüggedő lelkeinket egy december 14-én megjelent napi parancs felvillanyozta, hogy „Bem” az osztrólenkai hős neveztetett ki fővezérül s még inkább megörvendettünk, midőn csak hamar a vezér személyesen is megjelent helyszemlére.

Nemsokára december 17-én jobb szárnyunk ellen Trányisnál havasi felkelők által támadás intéztetett, de 3 órai csatározás után a 6-ik század által visszavertett.

Következő napon december 18-án a Börvényvölgyi 3. 4. és 5-ik század-, 1 század Mátyás huszár, 3

század láncsás nemzetőr és 3 ágyuból állott erőnk ellen Urbán egy fél dandárral intézett támadást.

A Hódosra előtolt két század ellen pedig 15 ezer két megyéből oláh felkelőkkel egy század naszodi határőr élén Moga József prefect egyidejűleg intézett támadást.

Urbánt visszaverte Baumgarten Alajos alezredes, midőn maga is lábán lövést kapott. Hódosnál pedig Dobai József százados, később honvéd altábornagy — a két századot ellenmenettel, hogy esetleg visszavonulási utunk biztosítva legyen Csucsára a hegyek közé vezényelte, mit az ellen látván — ő is ellen menetet rendelt a határőrökkel — az oláh felkelőket a földi térségen körbe állítván.

Felérkezvén kis csapatunk a tetőre, egy tisztáson át a 2-ik zászlóalj 1-ső százada csatárláncban az ellen-támadásra vezényeltetett. Nagy előnyükre, midőn a határőrök is felérkeztek szintén egy tisztásra — csatárláncunk már a közbeneső kis erdőig ért s tüzelését megkezdve — a határőrök a tisztás közepén századba fejlődtek — és sortüzeket adtak. E közben csatárláncunk az egész kis erdőt elfoglalta s jó lövéseivel a biztos helyről az ellenben tetemes kárt tett, annyira, hogy a lövések között tisztán kivehető volt a határőrök váj-váj kiáltása — s csakhamar futásnak eredett az egész század.

Ezt látva a körben állott oláh tábor, biztató ujjongásával felhagyott s tarisnyát, lándzsát eldobva vadfutásnak eredett — s csakhamar fekete és fehér juhnyájnak látszó, Felvinczet s később Nagyenyedet is feldult, rohanó tömegekben gyönyörködött a győztes honvédség.

Az ellen által elszállított sebesülteken kívül, a csataterén maradt 19 határőr — és 1 honvéd — a 15 éves Karácson Mózes, kihez az előző öste a tábor tűznél egyik honvédnek intézett kérdésére: te Karácson, vajjon hol eszed meg a karácsoni töltött káposztát? végzet-szerűen felelte helyette Ember Jóska: alkalmasint *Pildatusnál*.

Győzelem után a honvédek a fennsikon lévő kies völgybe vonultak éjjelre; a honvédek, jó éhesen, de nem feledve a Hódoson maradt leütött marhát — felhozták — só és kenyér nélkül, hamuval paprikázottan, vidám kedély hangulatban költötték el a friss pecsenyét — magnum áldomást csinálva. — Ez alatt a parancsnok futárt küldött Csucsára Riczko őrnagy főparancsnokhoz értesítvén őt a győzelemről — s kérdést intézve, ne vessze-e a két századot még az éj folytán Csucsára? mivel nézete szerint a következő napon a központot fogja megtámadni az ellenség. Mire igenlő választ kapván — Csucsára vezette a két századot, hová korán reggel éppen jókor érkezünk meg, mert $\frac{1}{4}$ óra múlva az előrs jelentette, hogy nagy erővel közeledik az ellen — s azonnal harcvonalba mentünk s már megérkezésünk előtt ágyu dőrej jelezte, hogy az nap december 19-én meleg napunk lesz.

A vasuti építkezések előtt az országot mellett volt kissebesi korcsomán alól a Sebes körös közvetlen a hegyek mellett elvonuló országot mellett folyt. A folyón túl sűrű csigolyás berek terült dél felé 10 cath. holdnyi területtel; a berek Csucsá felőli végénél — a folyó derekszögbe törve déli irányba kanyarodott — az átkelést a Csucsának tartó ellennek nehezítve.

A múlt évben Csucsán átutazva, elbámulva szemléltem, mennyire meg van változva a csatater színhelye! A terep 1848 évi térrajzát mellékelem*) Erről érthető meg a színhely akkori állása és az ellenfelek állomása.

*) Melléklet feltalálható a muzeumban szerző életrajzána k iratcsomójában. Szerk.

Csucsánál Várdéner osztrák tábornok támadott egy dandárral, mely két teljes zászlóaljából, egy osztály bukovinai határőr gyalogságból, egy osztály Max ezredbeli könnyű lovasságból és fél üteg ágyuból állott.

Evvel szemben a magyar haderő állott 3 század 11 zászlóaljbéli gyalogság-, fél zászlóalj szabolcsi láncsás nemzetőr, 12 kress ezredbeli lovos és 3 ágyuból.

A parancsnok itt is Dobai József százados volt, ki következőleg intézkedett:

a 2-ik század csatár lánczban elfoglalta a füzes berket, a 6-ik századot a berek déli oldalánál volt szabadabb tér védelmére rendelte, az 1-ső század felével író vezénylete alatt — a folyó mégtörésén alól lévő sziklás tetőt szállatta meg — s a másik felét tartalékban hagyta. A tüzérség az országot csucsára vezető kanyarolata mellett foglalt állást.

Rövid idő múlva egyik ágyunk kereke ellövetett, Csucsára vonult s így csak 2 ágyunk maradt a csatárezen.

(Vége következik.)

Branyiszkói ütközet.

Szeremley krónikája II kötetének 41. lapján az áll, hogy a Branyiszkói ütközet alkalmával 1849 évi február hó 5-én nevezett hegyre fölkiigyózó országot mellett a viadal legmagassabb fokra hágván, thuróczi, és zólyomi zászlóaljiak vakmerő elszántsággal verték ki állomásaiból az ellenséget.

Ezen történelmi adat határozottan téves, és csalódáson alapszik. Miért is addig, míg a velem együtt szolgáltak között többen élnek, kiknek tanuságára szükség esetén hivatkozhatom, kötelességemnek tartom, hogy e téves adatot helyreigazítsam. Annyival inkább, mert mai napig ezen téves történelmi adat helyrehozva senki által nem lett.

Ugyanis e hegyet ostromoltató, és mindenütt személyesen jelen volt Guyon tábornok, akkori ezredes hadosztályába ez időben beosztva volt a 13. 33 honvéd zászlóaljon kívül még egy utász osztály, egy néhány magyar vadász, egy szakasz huszár megfelelő tüzérséggel és még két oly honvédzászlóalj, mely ezelőtt 12 nappal egészen faragatlan ujoncokból 1849 évi januárhó 25-én, Besztercebányán maga Görgey Artur által összeállítattott.

Árva megye, melynek lakossága hazafias magyar szelleméről ismeretes, az 1848 évben fogantatosított ujonczozásnál több mint 2200 ujoncot állított ki, azt saját vállalkozója által tetőtől talpig fölruházttván 1848 évi december hó folyama alatt öt csoportban a bányavárosokban éppen akkor működő Görgey Artur hadtestéhez elszállíttatá. Ezen egészen nyers ujoncokból a besztercebányai piacon „Ráthoz“ czimzett vendéglő előtt 1849 évi januárhó 25-én szervezte, összeállította maga Görgey Artur a két honvédzászlóalját, és azt a szervezési helyük után I-ső és II-ik besztercebányai zászlóaljnak elnevezette. E két zászlóaljnak az elsője később közvetlenül a kápolnai napok után nyerte meg az 51 és az utóbbit a Csornánál a 124. honvédzászlóalj számát. Miután pedig az árva megye által kiállított 2200 ujoncból két százados zászlóaljnak száma ki nem futott: tehát a II besztercebányai zászlóaljba, ott a szervezés helyén, osztatott be vagy 4000 oly ujoncz, kiket Zólyommegye állított ki s kik éppen ott készletben állottak.

Tehát nem thuróczi és zólyomi ujoncokból összeállított két zászlóalj vett részt a Szeremley által említett

branyiszkói ütközetben hanem igen is árváink voltak azok vegyítve $\frac{1}{6}$ részben zólyomi ujonczokkal, kiket Szeremley említeni akart. Köztünk pedig a kérdéses két új zászlóaljbán, egy thuróczi ember sem volt. Általában Thuróczi megye, már a lakosságának csekély száma miatt, de még inkább azon oknál fogva, mert a polgári intelligenciájának legnagyobb része már akkor a Hurbán-féle mozgalomhoz hajlott, egy önálló honvédzászlóaljat nem is állíthatott ki.

Kelt Alsó Kubinban 1894.

Bulla György,

ny. k. j. bíró és 1848—1849 évi honvéd hadnagy.

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk barátait kérjük sziveskedjenek a halálozásokról egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Bohácsek Rezső. Bajtársi részvétellel tudósítom, hogy egygyel ismét kevesebben lettünk. Folyó deczemb. hó 5-én halt meg Devecserben Bohácsek Rezső 1848—49. honvéd bajtársunk, ki mint altiszt Görgey táborában végig küzdötte szabadságharcunkat. Mint urad. főerdész volt alkalmazásban Gróf Eszterházy Ferencz devecseri uradalmában. Közli Szám Lőrincz.

Jung Sámuel az országos honvéd-segélyző egylettől nyugdíjazott 1849—49-i honvéd-hadnagy S.-A.-Uj-helyben f. hó 17-én meghalt s 18-án eltemettetett. A szabadságharc kitérése alkalmával megérté, hogy a teljes egyenlőség, testvériség eszméje — vallás-különbség nélkül csak úgy lehet testté, ha ellenségeinket legyőzzük, s ezért nem tévovázott ő is a honvédek soraiba lépni, — a hol azután helyét megállván, csekély műveltsége mellett is talán épen vallása figyelembe vételével (mert izraelita volt) hadnagyi rangot nyert. A hadjárat befejezte után S.-A.-Uj helyben megtelepedvén egy ideig kereskedéssel is foglalkozott, de anyagilag sehogy se boldogult. Szegény maradt, most mellbetegsége és ezzel járó gyengesége miatt nehezebb munkával sem kereshette kenyerét. Volt már a honvédmeházban is, de onnan ismét kijött: talán mert nejét és boldogtalan tébolyodott leányát nem akarta végképen elhagyni; talán mert még sem érzé magát annyira tehetetlennek, hogy ott ápolassa magát. Minden volt honvédbajtársunk temetésén ő vitte a zempléni önkényes zászlóalj feketébe vont zászlaját, míg végre őt is ki-kisértük, s a kezéből kiesett zászlót ismét egy izraelita honvéd bajtársunk vitte. (Közli *Matolai Etele*.)

Töbör-éthei Krascsenits Kálmán földbirtokos és 1848—49. honvéd-főhadnagy. f. hó 12-én, éjjel 1 órakor, életének 65-ik s boldog házasságuknak 35-ik évében, hosszas kinos szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után elhunyt. Gyászolják: Töbör-éthei Krascsenits Kálmánné, szül. budafalvai Vermes Mária a saját, úgy leánya Mariska, ennek férje Dömötör Tihamér. kir. alerdőfelügyelő és ezeknek gyermekei Sándor és Margit. A drága megboldogultnak hült tetemei f. hó 14-én, délután $\frac{1}{2}$ 4 órakor tétettek a Szt. Andrásról czimzett sirkerti kápolnában örök nyugalomra. Az engesztelő szent miseáldozatok pedig decz. hó 15-én, délelőtt 10 órakor a Szt.-Háromságról czimzett plébániatemplomában mutatták be. Pozsony, 1894. évi december 12-én. Áldás és béke lengjen a drága halottnak hamvai felett.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kossuth Lajos emléke. Dunapataj községben Kossuth Lajos emlékére emelt szobrot december 16-án leplezik le nagy ünnepek között. Az ünnep sorrendje a következő: 1. Szózat, előadja a dunapataji férfi dalos kör. 2. Megnyitó beszéd, mondja Horváth Antal ev. ref. h. lelkész. 3. Alkalmi ének, előadja a dunapataji női dalos kör. 4. Leleplező beszéd, tartja Bethlen Gergely gróf orsz. képviselő. 5. Himnusz, előadja a dunapataji férfi dalos kör. Az ünnepély után déli egy órakor a nagyvendéglőben társas ebéd lesz.

Kecskeméten is állítanak szobrot a magyar nemzet megváltójának. Az ottani függetlenségi párt és népkör áll a hazafias mozgalom élén s már megalakult a szobor-bizottság is, melynek elnöke Szappanos István a függetlenségi párt elnöke.

Szatmármegyében is megindította a függetlenségi párt elnöke Luby Géza orsz. képviselő a mozgalmat, hogy több helyen, Nagy-Károlyban, Csengerben, Mátészalkán és Fehérgyarmaton emléket állítsanak Kossuth Lajosnak.

Kossuth-ereklye a kolozsvári orsz. ereklye muzeumban Kossuth Ferencz decz. 21-ről kelteztve levelet intézett a kolozsvári orsz. ereklye muzeum igazgatóságához, melyben jelenti, hogy az ereklye muzeum részére boldogult atyjának egy fali könyv állványát ajándékozta s az ereklyét a muzeum czimére már fel is adatta. A muzeum igazgatóságát annyival inkább kellemesen lepte meg ez a váratlanul jött szép ajándék, mert a „Kossuth-könyvtár“ czimen a 48—49-re tartozó könyvek és lapok összegyűjtéséből már a m. évben megkezdette egy gazdag könyvtár alapítását s e könyvtárnak drága ereklyéje lesz ez a könyv-állvány.

A régi honvédek nyugdíja. Az országos honvédségélyző egyesület a napokban terjesztette föl a pénzügyminiszteriumhoz a 293 adóhivatalnál kiutalt nyugdíjak és negyedévi segélyekről összeállított utalványozási iveket, a melyekből kitűnik, hogy jövő 1895. évi január 1-től nyugdíjat élvez: 7357 régi honvéd 451.458 frt és 50 kr. illetménnyel, míg negyedévi segélyben részesül 129 honvéd 12.920 frttal, vagyis a nyugdíjakra és negyedévi segélypénzekre 464.278 frt és 50 krt utalványoztak ki. — Az országos honvédségélyző egyesület már ez évi július 20-án terjesztette föl költségvetési előirányzatát és 400.000 forint szükséglet fölvetését kérte a saját tőkéje kamataihoz; azonban a segélyért és nyugdíjért folyamodók száma azóta oly mértékben emelkedett, hogy kénytelen volt az elnökség egy pótelterjesztést tenni, a melyben 496.000 frtot kért az országgyűléstől. Ez összeg is csak úgy lesz elégséges, ha a kérvényezők száma nem emelkedik. — Tudvalevőleg, már legutóbb a honvédegyesületek központi bizottságának ülésén szóba hozták, hogy a képviselőház nem felel meg azoknak a jogos kívánságoknak, melyeket ezek a számok kifejeznek. Péchy Tamás elnök meg is ígérte, hogy a honvédelmi budget tárgyalása során szóba hozza majd a honvédségélyezés ügyét.

Társas estélyt rendeztek decz. 15-én este azok a hivek, a kik minden hónapban egyszer 15-én a napi munka után összegyűlni szoktak a fehér asztal mellett, hogy meghitt együttlétben elevenítsék fel a nagy napok eseményeinek egyes epizódjait. Ez estélyen a szokottnál is többen jelentek meg s ünnepelték Kalmár Antal főhadnagyot, ki a hazafias ügyeknek az ereklye-muzeumban, a honvéd-egyesület választmányában egyaránt szorgalmas és lelkes munkása s a társaságot is immár 25-ik

alkalommal látogatta. A jelenlevők e férfi működésének emlékére a muzeum javára rögtönzött adakozásokból alapítványt létesítettek, a melyet minden összejövetel alkalmával filléreivel növelni fognak. Az alap takarékpéntári kezelésével megbízták Vincze Istvánt. Kalmárnak egy szép emléklevelet is nyújtottak át határozatuk dokumentálására. E levelet aláírták az összes jelenlevők, s lepecsételték ezt Bem tábornok és Teleki Sándor ezredes pecsétjével. Böckel Károly bemutatta Teleki Sándor ezredes 1849. július 31-éről kelt eredeti bizonyítványát, a melyben igazolja, hogy a csataterén megsebesült Böckel Károly a szolgálat alól feloldatott, s okmányai nála vannak. Ugyancsak bemutatta a kolozsvári honvéd-egyesület huszonegy év előtti leltárát, a melynek tárgyait jobbra vivő felszerelések képezték, s melyek az időben Pap Áron, Benedek és dr. Szombathelyi gondozása alatt állottak. E két okmány most az ereklye muzeum őrzetébe kerül.

Emlékkö Világosnál. Az aradi „Kölcei-Egyesület“ dalosköre, a világosi fegyverletétel helyén emlékkövet akar felállítani. Az emlékre szükséges költségeket a vidéken rendezendő hangversenyeivel akarja összehozni és ezeknek a sorát Pakkotán és Világoson kezdi meg.

Hokky István a szabadságharc egyik hős papja. A jubiláris divat annyira magával sodorja az emberiséget, hogy a közönséges halandók mellett megfeledkezik nemzetünk nagyjai, az elhunyt hősök iránt való köteles kegyeletről is. Aligha sokan tudják a mai nemzedékből, hogy a branyiszközi csatához hasonló jelenet játszódott le 1849. július havában, a Gömör és Abaujvármegyék közötti határon, a Szoroskőben. Midőn ugyanis az oroszok betörték Magyarországra, egy nagyobb csapat kozákság Gömör felé vette útját Abaujból, mire a gömörmegyei kormánybiztos, Hokky István rosnyói római katolikus lelkészt bizta meg a népfölkelés szervezésével, ki megható hazafias ékesszólásával csakhamar lelkes csapatot szervezett a népfölkelőket a hős pap vezette a kassai uton az oroszok ellen. De mielőtt támadást intéztek volna ellenük, Hrencsok nevű görgői kántor árulása folytán az oroszok bekerítették a csapatot, és rövid, de hősi küzdelem után leverték őket. Hokky, a vezér erősen tartotta magát, míg végre maga is a közel levő erdőbe menekült, hol egy sziklakő mellett foglalt védelmi állást, de a kozákok ide is követték. Három kozák támadta meg: „Ott van az öreg! kiáltással. Hokky kezeiben keresztrel és karddal orszláknént küzdött, mint hős paptársa Erdősy Branyiszkónál. De végre is egyik orosz leszúrta, és az elesett hőst szonnyu módon megsebesítették. A rettenetes jelenetet több fegyvertelen ember nézte végig a közeli fákról. Hokky husz sebből vérezve adta ki nemes lelkét. Holttestét később Krasznahorkán temették el, és az 50. évek végén Andaházy plebános szerény kis emléket emeltetett sírjára, hová minden évfordulón kivonult Rozsnyó hazafias polgársága. De az évek múlásával, a hős pap sírján szétmállott a szerény emlékkö, és Rozsnyó derék polgársága a napokban nagy mozgalmat indított meg arra, hogy a város szülőltének méltó emléket állítsanak. — A gyűjtés serényen megy, és hazafias adományokat köszönettel vesz a „Hokky emlékbizottság“ Rozsnyón.

A tömösi csata emlékkönél tartott imának kéziratát beküldötte a csernátfalusi pap Borcsa Mihály öreg honvéd a kolozsvári orsz. ereklye muzeumnak. Az imát 1894. okt. 6-án mondotta az elesettek emléke felé. A rövid imának egyik szép részlete ez: Hála örök hála neked, népek, nemzetek Istene! Márczius 15-én gyűjtött világosság már is tulragyogja október 6-ának őszi sötéttségét. E világosság mellett nem félünk a jö-

vőtől, mert nem lehet, hogy ész, erő és oly szent akarat, hiába sorvadozzanak, egy átok suly alatt.

Az **Andrássy-ágyuk a 48-iki szolnoki csatában.** Nagy Lajos *csetneki 48-as honvéd*, érdekes adatokat közöl az *Andrássy-ágyukra vonatkozólag*, a melyek az ezredéves kiállításon láthatók lesznek. A híres szolnoki csatában nagy szerepet játszottak ez ágyuk. Gömörmege ugyanis a 48-iki kormányznak följánlott egy kisebb honvédszereget, a mely Pelsőczön a megyeházán szervezkedett Gömöri Pál vezetése alatt. Pár napi gyakorlás után utnak indult a lelkes kis csapat az időközben megérkezett kraszna-horkai ágyukkal. A hat ló által vont csatakigyókkal Pestre érkeztek, hol azonnal jelentkeztek Kossuth Lajos kormányzónál. Kossuth a gömöri honvédeket a Ferencz József-téren levő Széchenyi-házban fogadta miniszter társaival együtt. Csodálattal nézték az óriás ágyukat, miket azon időben Bebek-ágyuknak neveztek. A gömörieket ágyuikkal együtt a Damjanics szolnoki seregébe osztották a híres Don Miguel debreczeni gyalogezredbe. Az ágyuk oly kettőn dolgoztak a vitéz honvédtüzérek kezében, hogy a Windischgrätz tábornagy által hányatott sánczot mihamar lerombolták. Bylandt-Reith, a 80-as évek hadügyminiszterre, ki mint hadnagy vett részt a szolnoki csatában, még 40 év múlva is elismeréssel nyilatkozott a honvéd-tüzérek e bravurjáról, midőn a rettenthetetlen vörössapkások széjjel robbantották Windischgrätz seregét; ágyukat, még a hadi pénztárt is zsákmánnyá tették. Az ágyuk egyike a hét várat építő Bebek Ferencnek de Pelsevicz 1545—47. A másik ágyun II. Miksa osztrák császár czimere van a kétfejű sassal; ezt az ágyut az Andrássyak egyik őse foglalta el a Krasznahorkát ostromló német hadseregtől. A viszontagságos ágyukat 1850-ben Albrecht főherczeg lefoglaltatta a rozsnyói Bezirks-Beamterrel és egybeolvasztás miatt a bécsi arzenálba küldötték, midőn Andrássy Manó grófnak sikerült végre Thun helytartó közbenjárásával kieszközölni, az ugynevezett „Kanonen-Past.“ Azóta Krasznahorka várának falán vannak kiszögezve.

Az aradi vértanuk hóhéra bizonyítványai. Érdekes és ritka ereklyékhez jutott a napokban a szabadságharczi ereklyék muzeuma. Áll pedig ez a gyűjtemény több bizonyítványból, melyen a már elfakult irás bizonyítja, hogy ezek a bizonyítványok Aradon, az október hatodik gyásznapon íródtak. Ezek a bizonyítványok az aradi vértanuk kivégzéséről szólnak és Bott Ferenczet az akkori hóhért dicsérik, ki a „K. k. Militär-Spezial-Antersuchungs-Commission“ szerint nagyon ügyesen végezte dolgát a 13 rebellis körül. Ime kiadunk egy ilyen dicséző oklevelet, melyben szintén Bott Ferenczet dicsérik meg azért, *Pölsenberg* tábornokot kitűnően akasztotta fel.

Zeugniss

Kraft welchem wir bestättigen, dass der Scharfrichter Franz Bott am 6-ten Oktober 1849. dem wegen Verbrechen der Hochverräter zum Tode verurtheilten Ernest Poelt von Poeltenberg zu Arad mit dem Strange hingsrichtete, und bei diesen Geschäfte die erforderliche Geschwindigkeit und Gevantheit un den Tag gelegt habe.

Urkund dessen unzeren eigenhändige ferttigung:

August Tichy Major, Von der k. k. Militär-Spezial-
im k. k. 25. Inft.-Rgmt. Autersuchungs-Commission

Schuck,

Hauptmann-Unditor.

Arad. 6-ten Oktober, 1849.

A bizonyítvány magyarul így hangzik:

Bizonyítvány,

melylyel bizonyítjuk, hogy Bott Ferencz hóhéra a felség ellen elkövetett összeesküvés miatt halálra ítélt Pölsenberg Ernőt Aradon, 1849. október 6-án felakasztotta s e műveletében a megkívánt ügyességnek és jártasságnak tanujelét adta. Jelen okmány hitelességét saját kézírásunkkal megerősítjük.

Tichy Ágoston

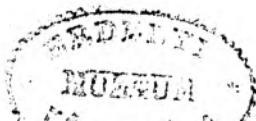
őrnagy a cs. kir. 25. gyalog-
ezredben

A cs. kir. külön katonai
vizsgáló-bizottságtól
Schucki
hadbíró százados.

Arad. 1848., október 6-án.

A kolozsvári honvéd-egylet szegényeinek ujéve. A kolozsvári honvéd-egylet újév alkalmából bajtárs-tagjaihoz kérést intézett, hogy a mikor az egyesület alapszabályait szerkesztették, gondoskodtak pénztárnoki állás szervezéséről és kötelességévé tették az egylet választmányának a segélyezés terén olyan működést, a mi kiadással jár, a kiadások fedezéséről nem gondoskodtak. Nyilvánvalóan számítottak a bajtársak ama nemes lelkületére, mely az összetartás érzetében nyilvánul s mely nyilvánul abban is, hogy a régi honvéd bajtársak iránt nem csak a csaták tüzeiben volt figyelemmel s nem csak a jólétben ölelte keblére, hanem szívéen hordozta annak mostoha sorsát is és igyekszik ma is a nyomor terheit elviselhetőbbé tenni. E nemeslelkűség nyilvánult a m. évben is a bajtársakban s ez lehetővé tette, hogy a választmányban közel kétszáz frtot gyűjtöttek a bajtársak s azok özvegyeinek időről-időre való pillanatnyi segélyezésére. Azonkívül a központi segélyező-bizottságtól 28 bajtárs részére évi 2275 frt állandó ellátási díjat eszközöltek ki, a temetési költségeken kívül. Hogy egyesületük a jövő évben is teljesíthesse segélyezési feladatait, tisztelettel kéri bajtársait arra, hogy jószívük és erszényük szerint némi ujévi adománnyal az egylet céljait előmozdítani, esetleg ismerőseik körében is adományokat szerezni sziveskedjenek. Az adományokat az egyesület Mamicza János pénztárnok kezeihez kéri juttatni. E felhívást mi is ajánljuk a bajtársak figyelmébe.

Helyreigazítás: Lapunk múlt számában a 220-ik lap második hasábjába ötödik sorában Karácsonyi helyett „Vasárnapi Ujság“ olvasandó.

jal vagy külön beküldhető s nyilvánosan lesznek nyugtázva a „Történelmi Lapok“ hasábjain.

Megjegyezzük, hogy Sebesta Jakab kolozsvári polgár új évi üdvözlét megváltás czimén már 5 frtot jutott az ereklye muzeumnak. Sebesta ur minden ismerősének lapunk örömmel kíván érte boldog újévet

Postatakarék-pénztári befizetési-lapokat mellékel a kiadóhivatal előfizetőink kényelmére lapunk jelen számához. E lapokkal portomentesen küldhető el az előfizetési-díjösszeg s azonkívül kiállításra is kevés munkával jár, mert csak az összeg kiírása s az aláírás szükséges. Lapunk olvasóit felkérjük, hogy az előfizetési díj beküldésére, ha maguk részére kényelmesnek találják e befizetési lapot használni sziveskedjenek. Megjegyezzük különben, hogy e befizetési lap helyett tetszés szerint használható posta-utalvány vagy pénzeslevél is. Az előfizetések a mint egész évre törlesztetnek, nyilvánosan nyugtázva lesznek a „Történelmi Lapok“ legközelebbi számának borítékán.

A könyvtárak és a „Történelmi Lapok.“
A „Történelmi Lapok“ szerkesztősége megküldötte mindazoknak a könyvtáraknak a lap három évi folyamának tartalomjegyzékét, a melyeknek czimeihez hozzájuthatott. Felkérte a könyvtárakat a három évi folyam megvételére, hogy e lap, mely az öreg honvédeknek „Pantheon“-ja lesz, hazánk minden számottevő könyvtárában feltalálható legyen. Lapunk barátait felkérjük ez uton, sziveskedjenek befolyásukat érvényesíteni arra nézve, hogy e kérésünk teljesítést nyerjen. Olyan előnyös ajánlatot tettünk, a melynek következtében minden könyvtár fogantathatja a megrendelést. Felkértük a könyvtárakat arra is, hogy könyvtáruk katalógusának egy példányát megküldeni sziveskedjenek. Erre az ereklye muzeumnak azért van szüksége, hogy az 1848—49 és idők történelmére vonatkozó művek lehetőleg teljes jegyzékét össze állíthassa, a létesítendő Kossuth könyvtár részére. Ama könyvtárak, vagy kaszinók czimeit, melyekhez szerkesztőségünk megkeresése nem juthatott, kérjük velünk levelező lapon közölni, hogy kérő levelünket oda is eljuttathassuk.

A bekötési táblák minden megrendelőnek a czimére elküldettek. A ki esetleg nem vette volna kézhez, a mi a karácsonyi és újévi nagy posta forgalomnál könnyen megesik, sziveskedjék a postán keresni s esetleg egy levelező lapon a kiadó hivatalt értesíteni.

A „Sánta huszár“ naplója a „Történelmi Lapok“ 1895 évi 2. számának szétküldése előtt postára adatik a t. megrendelőknek. A megrendelők névsorát is közölni fogjuk az adományok nyilvános nyugtázása szempontjából a 2. számban. A ki e szépen megírt művet megszerezni óhajtja, siessen a megrendeléssel, mert a könyv csak 200 példányban adatik el.

Előfizetési felhívás.

A „Sánta huszár“ naplója.

könyvalakú kiadására, mely az „1848—49. Történelmi Lapok“ könyvtára II. köteteként a szerző életrajzával és arcképével bővítve, fog megjelenni.

Hisszük, hogy sokan óhajtják könyvalakban is birni nébai *Kinizsi* István huszár-kapitány érdekes emlékiratát, mely vonzó előadásával lapunk idei évfolyamában t. olvasóinkat olyan kedélyesen és tanulságosan szórakoztatta; azért határoztuk el annak kiadását.

A 11 *sűrűen nyomtatott* ivre terjedő csinos kiállítású mű előfizetési ára angol vászon kötésben 1 frt. arany nyomású vászon *disz. kiállításban* 1 frt 50 kr. A megrendelés lapunk szerkesztősége czimére küldendő.

Végül megjegyezzük, hogy a naplót *Veress* Endre, az emigráció történetével foglalkozó munkatársunk rendezte sajtó alá és kísérte magyarázó jegyzetekkel s ugyan ő írta meg a szerző életrajzát is.

A mű tiszta jövedelme szerző emlékét fentartó alapra fordítatik. Ez alap első köve 10 korona, készpénzben már le van téve a kolozsvári kereskedelmi bank 2540 sz. könyvecskéjében.

Az „1848—49. „Történelmi Lapok“ szerkesztősége.

Az 1848—49: „Történelmi Lapok“-ra egész évre előfizettek

1893. évre befizettek:

Román János, Dr. Fekete Samuel, Segesvári magyar Casino. Dr. Ferluska Kálmán

1894. évre befizettek:

Gerber Ödön, Graf János, Román János, Dr. Fekete Sámuel; Segesvári magyar Casino. Draskóczy Ede.

1895. évre befizettek:

Végh Bertalan, Bakacs József. Dr. Orbay Antal, Lenkey István, Perndl Ignác

(Folytatjuk)

Az ereklye muzeum hirlap könyvtára részére 1895. jan. 1-től kezdve csere viszonyba viszonyba óhajtunk lépni az ország minden megyéjének vagy vidékének egy-egy lapjával, hogy a fővárosi napi s heti lapokon, valamint a kolozsvári és erdélyrészi vidéki lapokon kívül legyen feltalálható az erdélyi részek e muzeumában az egész ország minden vidékének jelentékenyebb hirlapja.

A vidéki lapokra nézve munkatársainkat s olvasóinkat kérjük fel, sziveskedjenek szerkesztőségünkkel közölni, ama lap, vagy lapok czimeit, a melyeknek a csere viszonyt felajánljuk.

Igen természetes, hogy az ajánlattételnél a lap politikai pártállása nem irányadó. De előny nyújtandó a felajánlásnál annak a lapnak, mely azon a vidéken több

népszerűséggel bír s mely a nagy idők emlékeivel gyakrabban foglalkozik.

Száz lappal óhajt csere viszonyba lépni szerkesztőségünk újévtől kezdve. E számban lehetőleg egyenlő mértékben óhajtánók, hogy képviselve legyen az ország minden vidékének hirlapja. A csere lapok czimeit *lapunk borítékán állandóan nyilván tartjuk*, hogy a bajtársak vagy a 48-as idők emlékeivel foglalkozók időről-időre tudhassák, ama vidékről mely lap fut be muzeumunkba, hogy közleményeiket abba adhassák s figyelmükben és támogatásukban azt részesítsék. Az állandó nyilvántartáson kívül mi a hozzánk érkező minden lapban megjelent közleményt a lap illető számának megjelölésével felemlítünk.

Bekötési táblák az 1848–49. Történelmi Lapok 1891. és 1893. és 1894. évi folyamának bekötésére decz. elejéről kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla díszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászomból készül. A m. é. folyamok bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a II. é. folyamnál fehér a jelenleginél zöld) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló címere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékítmények foglaltatnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felirat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájékozva legyünk a készítő példányok számára nézve.

Az újév beálltával új előfizetési időszak köszöntött be, a mikor a hirlapolvasó nagy közönség kiválasztja a nyilvánosság organumai közül azt, a melyeknek az elveit, nézeteit, ítéletét és törekvéseit legszívesebben vallja a magáénak.

A Magyar hirlap bizonyára első azok között a tekintélyt napilapok között, a melyek nyílt sisakkal lépnek az eszmékkel való küzdelem sorompójába s melyek a teljesített kötelesség önértékeléssel mutathatják be magukat az olvasó közönségnek.

A Magyar Hirlap minden liberális gondolkozású hirlapolvasónak kedvelt lapja, mert nemcsak a leghazafiasabb szellemben szerkesztett tekintélyes organuma a napi sajtónak, hanem úgy politikai mint társadalmi

kérdésekben félreérthetetlen, nyílt és határozott álláspontot foglal el fennállása óta.

Szóval a hirlapolvasó tökéletes megnyugvással és bizalommal fordulhat a Magyar Hirlaphoz, amelynek az előfizetési ára havonta csak 1 frt 20 kr. negyedévre 3 trt 50 kr. félévre 7 frt. egész évre 14 frt. (Kiadóhivatal: Budapest, József-körút 47. szám.)

Igazi új Székely naptár. Csinos kiállítású naptárt adott ki Imreh Sándor marosvásárhelyi nyomdatulajdonos az 1895-ik esztendőre. A naptár Péter A. utódszerkesztésében érdekes tartalmánál fogva kelt figyelmet; Egy érdekesen megírt epizód is foglaltatik benne, mely az öreg Bemről, az erdélyi hadak fővezérééről szól. A naptári rész és az évre vonatkozó nevezetesebb fejtegetések után szórakoztató olvasmányok következnek, majd az erdélyi országos vásárok kimutatása és végül hirdetések jönnek befejezésül. Ajánljuk a naptár megvételét mindazoknak kik jó és mégis olcsó naptár birtokába óhajtának jutni. Ára füzve 20 kr. Kapható M.-Vásárhegyen Imre Sándor nyomdatulajdonosnál, Ezt a naptárt melyet az öreg Mátyás huszár szerkeszt; minden honvéd meg kellene vegye.

! Négy regény ingyen !

Felhívás

a művelt magyar olvasó közönséghez !

A „Képes Családi Lapok“ jelenleg már az ország minden vidékén a legtöbb művelt magyar család rendes házi barátja.

Köszönettel és elterjedtséget az által ért el, hogy mindig hazafias irányban s úgy van szerkesztve, hogy a serdülő leánykának is bátran a kezébe lehet adni, s e mellett az atyák, anyák és nagynyak is mindig megfelelő szórakozást és megfelelő olvasmányokat találnak benne.

A „Hölgyek Lapja“ című melléklet, a nő hű tanácsadója és szellemi titkára.

A „Regénymelléklet“ évente négy díszes regénnyel ajándékozza meg előfizetőit, szép színes borítékkal, melynek egyenkénti bolti ára 1 frt. tehát összesen négy forint.

A „Boríték“ tele van szórakoztató talányokkal s mulattató apróságokkal, kérdésekkel, feleletekkel, egyzóval a „Képes Családi Lapok“ a legértelmesebb, a legelőkelőbb s mégis a legolcsóbb szépirodalmi képes hetilap.

A képek a legelső művészek eseteinek köszönik létüket. A „Hölgyek Lapja“ mellékletünknek dívatkepei mindig a legjobb dívatok mintái; így az 1895-ik évi első szám a következő tartalommal jelent meg:

„Hazmár és társa“ regény *Beniczky Bajza Lendéről*; „Újév“ költemény *Ábrányi Emmiltől*; „A befelől fordított kép“ novella *Muray Árolytól*; „A nő feladata“ *dr. Turnowsky Mórától*; „A sötét világ“ *Tolnay Lajostól*; „Az ifjú anya“ költemény *dr. Felek Sándortól*; „Az álom“ *G. Diószegi Mórától*; „Bál után“ *Mészáros Sándortól*; „Az időről“ szatira *Jámbor Lajostól*; „A szép színész“ regény *Rudnyánszky Gyulától*.

Előfizetési árak:

a „Hölgyek Lapja“ című dívat s „Regény“-melléklettel együtt	
Egész évre	6 frt — kr.
Fél évre	3 „ —
Negyed évre	1 „ 50 kr.

A „Képes Családi Lapok“ hetilapból *mutatónyomszámokat ingyen és bérmentve* küld a kiadóhivatal mindazoknak, a kik ez iránt — legzélszerűben levelezőlapon — hoz a fordulnak.

A ki három új előfizetőt gyűjt s az előfizetési összeget utalványon egyszerre beküldi, annak elismerésül *egy díszes emléktárgyat* küldünk.

Aki az egész évre szóló 6 forintnyi előfizetési összeget 80 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak elismerésül 4 regényt küldünk; a ki 3 frt. előfizetési összeget és 40 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal együtt egyszerre beküld, annak két regényt küldünk elismerésünk jeléül; és a ki csak 1 frt 50 kr. negyedévi előfizetési díjat és 20 kr. csomagolási és postaszállítási díjjal együtt beküld, annak a kiadóhivatal egy regényt küld jutalmul.

A „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala
Budapest, Vadász-utca 14. sz. saját házában.